

PAPER DETAILS

TITLE: RAUF R. DENKTAS'IN KIBRIS'TA BITMEYEN MÜCADELESİ

AUTHORS: Emruhan YALÇIN

PAGES: 111-148

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/26146>

RAUF R. DENKTAŞ'IN KIBRIS'TA BİTMİYEN MÜCADELESİ

★★★

THE ENDURING STRUGGLE OF RAUF R. DENKTAŞ IN CYPRUS

Dr.Alb.Emruhan YALÇIN*

1. Sanmayınız ki “o görevi” bıraktı! Tam tersine “efsane geri döndü...”

Yedi kişiydiler, yüreği vatan sevgisiyle çarpan, coşkulu, heyecanlı, ölüme meydan okuyan yedi gözü pek ve kararlı adam.. İsimlerini, üniformalarını, meslekî kıdemlerini, sevgi dolu yürek bağlarını geride bırakıp; maske isimler ve maske mesleklerle bir meçhule gönüllü oldular. Çatık silahların gölgesinde, Kur'an'a, bayrağa ve silâha el basıp, dava için ölümüne yemin ettiler :

“Kıbrıs Türk'ünün yaşayış ve hürriyetine; canına, malına ve her türlü anane ve mukaddesatına, her nereden ve kimden olursa olsun, vaki olacak tecavüzlere karşı koymak için kendimi Türk milletine adadım. Ölüm dahi olsa verilen her vazifeyi yapacağım. Bildiğim, gördüğüm, işittiğim ve bana emanet edilen her şeyi canımdan aziz bilip, sonuna kadar muhafaza edeceğim. Gördüklerim, işittiklerim, hissettiklerim ve bana emanet edilenleri hiç kimseye ifşa etmeyeceğim. Ifşaatın bir ihanet sayılacağını ve cezanın ölüm olduğunu biliyorum.. Yukarıda sıralanan hususları harfiyen tatbik edeceğime, şerefim, namusum ve bütün mukaddesatım üzerine söz verir ve ant içerim”¹.

Bu satırlar kendisini davasına adanmış, vatanı için gerektiğinde seve seve hayatını feda eyleyeceğinin andını içenlerin yeminidir. Bu yemin 23 Kasım 1957 yılında Kıbrıs Türk'ünün EOKA çeteleri tarafından yok edilmesini önlemek ama daha da önemlisi Kıbrıs'taki Türklük ateşini söndürmemek ve adayı Yunan'a teslim

* Genelkurmay ATASE Başkanlığı, Ankara

¹ Mehmet S. Emircan, Kıbrıs Türk Toprağıdır Bütün Türklerin Vatanıdır, c. I, Türkar, Ankara, 2000, s.183.

etmemek adına kurulan efsane teşkilât TMT (Türk Mukavemet Teşkilâtı)'nin yeminidir...

Liderler vardır, sadece bu kelime ile sınırlı beş harften ibarettir. Liderler vardır temsil ettikleri kurum ve kuruluşlar ya da temsilciliklerini yaptıkları partilerin görüşlerini ifade eden söylemleri ile sınırlı kalırlar!.. Görüntüleri vardır ama iş icraata gelince toplumların gözündeki hep sınıfta kalırlar. Kimileri kendi söylediklerine bile inanmazken; anlattıkları ile mangalda kül bırakmazlar!.. Kimileri ise her şeyin “bir bileni”; çözülmeyen davaların “tek çözeni!” dirler.

Ama “lider” vardır. Etmiş olduğu yukarıdaki yeminine sadakatle bağlı, tüm ömrünü adadığı davası uğruna ve gençlik yıllarında uğruna çarpıştığı vatan topraklarına sahip çıkarak hiç yılmadan, 21 yıldır gönderinde dalgalanan bayrağını oradan indirmemek için vermiş olduğu mücadeleyi; aynı heyecanla devam ettirebilmek için gücünün öz kaynağına “halk”ın arasına dönmüştür. Aslında bu, makam ve mevki peşinde koşan pek çok lidere de örnek olacak bir davranıştır. Çünkü o bir “cumhurbaşkanı”dır. Evet, Kıbrıs millî davamızın simgesi Rauf R. Denktaş’tan bahsediyorum. Yavru Vatan deyimi ile özdeşleşen liderden, hukukçudan, diplomattan, fotoğraf sanatçısından; ama en önemlisi yüreği “vatan”ım dediği toprakları, halkının bağımsızlığı ve devletin egemenliği için çarpan insan Denktaş’tan bahsediyorum... “Ada Yunan’ın olmayacak, bu şerefsizlikse alınma yazın. Hakkımızı sonuna kadar savunacağız. Hakkını savunmayan insanlığından da feragat etmiş sayılır ... Eğer illâ ver kurtul gitsin, derlerse ben vermem. İstiyorsa Türkiye versin, ben vermem...” diyerek bir önceki liderinden, Dr. Fazıl Küçük’ten aldığı mücadele bayrağını dimdik tutan ve son nefesine kadar da tutmakta kararlı olan liderden bahsediyorum..²

Rauf Denktaş, davaya, bayrağa, bağımsızlığa, egemenliğe sahip çıkarak kurulan son Türk Devletini, KKTC’yi onuruyla, gururuyla ve eksiksiz olarak teslim etmiştir. Ama o görevi bırakmamıştır. O Kıbrıs davasındaki mücadelesini Türk halkı ile müştereken yürütmek için halkın arasına katılmıştır. Bundan sonra mücadelesine kaldığı yerden, halkın arasında ve halkından alacağı güçle devam edecektir. Denktaş’ın Kıbrıs’taki mücadelesi hiç bitmeyecektir.

² Atilla Çilingir, E. P. Yb., Kıbrıs Gazisi, İstanbul, 2005.

2. Rauf R. Denктаş'ın Hayatı

Rauf Raif, 27 Ocak 1924'te Kıbrıs'ın Baf kasabasında doğdu. Hakim Mehmet Raif Efendinin dördüncü ve son çocuğudur. Mehmet Raif Efendinin mesleğini (adil ve kuvvetli) çağrıştırdığı için Denктаş soyadı, Raif R. Denктаş'ın ağabeyi Cahit tarafından Türkiye'de alınmıştır³.

Lise eğitiminin ardından, İngiliz Askerî Karargâhında tercüman olarak çalışmaya başlayan Denктаş, kısa bir süre sonra bu işinden ayrılarak, Mağusa Kaza Mahkemesinde kâtip görevini üstlendi. Bir zaman sonra mahkemedeki görevinden de ayrılarak, 1943 - 1944 eğitim yılında İngiliz lisesinde yurt öğretmeni olarak görev aldı⁴.

Bu arada 1944 yılında British Council bursunu kazanarak İngiltere'de Lincoln's Inn'de hukuk tahsiline başlayan Denктаş, 1947 yılında buradan mezun oldu ve aynı yıl Kıbrıs'a dönüp avukatlığa başladı.

Adaya döndükten sonra kendisini cemaat meseleleri içinde bulan Rauf Denктаş'ın Türk cemaati adına ilk resmî görevi, 1948 yılında başlayan "Anayasa Komisyonu" üyeliğidir. 1947 yılı başlarında İngiliz Hükûmeti tarafından Kıbrıs'a atanan Vali Lord Winster Kıbrıs için uygulanması düşünülen yeni yönetim şekli hakkında, hükûmetle müzakereler yapacak ve tavsiyelerde bulunacak bir Anayasa Komisyonu oluşturmuştu. Komisyon 19 üyeden oluşuyordu ve bu üyelerin yedisi Türk idi. Rauf Denктаş'ın sekreterliğini yaptığı Anayasa Komisyonu'nun çalışmaları olumsuz sonuçlandı. Çünkü komisyon, Rumlar tarafından memnuniyetle karşılanmayacak biçimde, adadaki Türk ve Rum cemaatlerinin eşitliğini ön plâna çıkarmış ve adada enosis⁵ kapalı bir yönetimi öngörmüştü⁶.

³ Rauf R. Denктаş, Hatıralar, Toplayış, c. X, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 2000, s.41.

⁴ R. R. Denктаş, Hatıralar, Toplayış, c. X, s.37-66.

⁵ Enosis: "Megali İdea (Büyük Ülkü)" hedefi çerçevesinde -ki bu hedef Yunanistan, Girit, Rodos, Kıbrıs, Anadolu, İskenderiye'ye kadar olan topraklar üzerinde Helen İmparatorluğunu kurmaktır. -Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanmasını, ilhak edilmesini ifade etmektedir. Kelime anlamı "ilhak" demek olan enosis ilk Megali İdea haritasının çizildiği 1791 yılından beri gündemde olan bir konudur. Yunanistan 18 Ekim 1928'de ilk kez resmen İngiltere, Rusya ve Fransa'ya bir nota vererek adanın kendisine bağlanmasını istemiştir: Sabahattin İsmail, 150 soruda Kıbrıs Sorunu, Kastaş

Anayasa Komisyonu çalışmalarının başarısızlığa uğraması üzerine Vali Winster tarafından, Türk toplumunun sorunlarının saptanması ve çözümünü öngören bir raporun hazırlanması amacıyla, 11 Haziran 1948 tarihinde Hâkim Mehmet Zeka Bey başkanlığında “Türk İşleri Komisyonu” kuruldu. Altı kişiden oluşan ve Rauf Denktaş'ın da görev aldığı bu komisyon; İngiliz idaresince Türk toplumunun çeşitli sorunlarıyla ilgilenme ve bunlara çözüm bulma dönemini başlatmış oldu. Komisyonun çalışmalarında uyguladığı yöntem, toplumun ileri gelenleri tarafından “millî birlik ve beraberlik yolunda atılan ciddi bir adım” olarak nitelendirilmiştir. Türk İşleri Komisyonu; 20 Ocak 1949'a kadar sürdürdüğü çalışmalarını bu tarihte bir rapor olarak idareye sunmuştur⁷.

Türk İşleri Komisyonu'nun ortaya koyduğu sorunların çözüme kavuşturulmasının İngiliz yönetimince gündeme getirilmesi Rauf Denktaş'ın savcılık dönemini başlatmış oldu. Denktaş, bu döneme ilişkin şu değerlendirmeyi yapmaktadır: “1949'a gelinmişti. İki sene uğraştık raporları çıkarıncaya kadar. İngiliz idaresi “peki buyurun bunları uygulayın” dedi. Raporları uygulayın denince, başsavcılıkta tek Türk yok ve bizim sistemde, savcılık yasaları hazırlar ve vali onaylar. Böylelikle bir mevkiî ihdas edildi. Savcılığa geçtim ve orada bu yasaları hazırlayan kişi olarak görev yaptım”⁸.

Rauf Denktaş'ın kamu görevi üstlenmesi adada Türk toplumu arasında memnuniyetle karşılanmıştır. Meselâ “Halkın Sesi Gazetesi” bu gelişmeyi şöyle değerlendirir: “Genç ve kudretli hukukçularımızdan Rauf Raif Denktaş, Müddeiumumî Muavinliğine tayin edilmiş ve bu yeni vazifesine başlamıştır. Bu tayin, Kıbrıs Türk cemaati için çok ümit verici mahiyettedir. Çünkü gerek Kıbrıs Hükûmetinin gerekse merkezî İngiltere Hükûmetinin, Türk cemaatinin haklı dileklerini göz önüne aldığına

Yaynevi, İstanbul, 1998, s.46; Süleyman Koç, Dünden – Bugüne Kıbrıs Sorunu ve Stratejik Yaklaşımlar, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2005; s. 71 - 78, 90 - 136.

⁶ Ahmet Gazioğlu, İngiliz Yönetiminde Kıbrıs II (Enosis Çemberinde Türkler), Kıbrıs Araştırmaları ve Yayın Merkezi, İstanbul, 1996, s.375 - 386.

⁷ M. S. Emircan, Kıbrıs Türk Toprağıdır Bütün Türklerin Vatanıdır, c. I, s. 119; Yakup Akgün, Rauf R. Denktaş'ın Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Oluşumundaki Rolü, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2001, s. 33.

⁸ Metin Çetin, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Bir Liderin Doğuşu, Lefkoşe, 1995, s. 82.

delâlet etmekte ve bu taleplerimizin makul bulunarak kabul edileceğinin müjdecisi bulunmaktadır”⁹.

Rauf Denктаş, sekiz yıl süren savcılık görevi sırasında, Hapishane Nizamati ve mahkumlara yapılan muamele konusunda İngiliz yönetimini uyarıcı çalışmaların içinde olmuştur.

Rumların Akritas Plânı¹⁰ kapsamında gittikçe yoğunlaşan iç ve dış örgütlenmeleri karşısında resmî görevli olarak topluma yararlı olamayacağını anlaması üzerine Rauf Denктаş, Dr. Küçük’ün de isteği üzerine savcılık görevinden 1958 yılında ayrıldı. Bundan sonra Rauf Denктаş’ın yeni görevi, Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu başkanlığı olmuştur¹¹.

3. Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu Başkanlığındaki Çalışmaları

Kıbrıs’taki Türk toplumunun varlığını sürdürebilme ve enosis faaliyetlerine karşı durabilmesi istikametindeki çabaları, Türk kurum ve kuruluşlarının bütünü bir büyük organizasyon etrafında birleşmeye zorladı. Özellikle sosyal ve iktisadî faaliyetlerin tek elden yürütülmesi ve Türkiye ile yakınlaşma istekleri “Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu (KTKF)”nın kurulmasında etkili oldu. 08 Eylül 1949 tarihinde Lefkoşe’de Federasyonun kurulmasını amaçlayan ve tüm Kıbrıs Türk belediye üyeleri ile partiler, kurumlar, birlikler, cemiyetler, kulüp temsilcileri ve adanın ileri gelenlerinin katıldığı toplantıda şu kararlar alındı;

⁹ Halkın Sesi Gazetesi, Kıbrıs, 11 Haziran 1949.

¹⁰ Akritas Plânı (Bu Plân, 21 Nisan 1966 tarihli “Patris Gazetesi”nde yayımlanmıştır): Kıbrıs’ta bulunan Türkleri yoketmek ve Kıbrıs’ın Yunanistan’a ilhakını sağlamak amacıyla, Yunan General Grivas’ın etkisi ile Makarios, Polikarpos Yorgacis, Thassos Papadopoulos ve Glafkos Klerides tarafından aylar süren bir çalışma sonucu hazırlanan gizli plânın şifre ismidir. Plân gereğince Kıbrıs’ta oturan Türkler ev ev, sokak sokak, köy köy saptanmış ve Türkiye’nin yardımı ulaşmadan 24 saat içinde hangi Rum’un hangi Türkü öldüreceği belirlenmiştir. Akritas Plânı uygulamasında, 20 bin Rum ile adaya gizlice sokulmuş olan 20 bin Yunan Askerinin görev aldığını söylemek, plânın dehşetini açık bir şekilde ortaya koyacaktır: Aydın Olgun, Kıbrıs Gerçeği 1931-1990, Ankara, 1991, s. 29-159; Derviş Manizade, Kıbrıs Dün Bugün Yarın, Kıbrıs Türk Kültür Derneği İstanbul Bölgesi Yayınları, Yaylacık Matbaası, İstanbul, 1975, s. 115-126; S. İsmail, 150 Soruda Kıbrıs Sorunu, s.72-86; Rauf Denктаş, Kıbrıs Girit Olmasın, 3. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2004, s. 157-175.

¹¹ R. R. Denктаş, Kıbrıs Girit Olmasın, s. I.

a. Mevcut partiler, kurumlar ve spor kulüpleri bir birlik ve cemiyet olarak teşkilât kurmayı kabul eder,

b. Meslekî birlikler kendi varlıklarını muhafaza etmekle beraber, bütün adaya şamil olan birliğe girmeyi kabul eder.

Kurulacak olan birliğin program ve ana nizamnamesini hazırlamak üzere Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumu, Millî Parti, Türk Çiftçiler Birliği, Lefkoşe Türk Spor Kulübü, Çetinkaya Spor Kulübü, Lise ve Viktorya Mezunları kurumlarının atayacağı kişilerden oluşacak bir heyet görevlendirdi. Kıbrıs Cumhuriyeti kurulana kadar Türk toplumunun temsilciliği görevini üstlenen federasyonun ilk başkanı Faiz Kaymak'dı"¹².

Federasyon, kuruluşunu takip eden yıllarda, Türkiye'ye ve dünyanın belli başlı merkezlerine ziyaretler yaparak, Türk halkının görüşlerini etkin bir şekilde aktarma göreviyle Türkiye'deki hükûmet, siyasî partiler, politikacılar, basın, diğer kurum ve kuruluşları uyararak, Türk kamuoyunun Kıbrıs'a sahip çıkmasını sağlamak için yoğun bir çabanın içerisine girmiştir¹³.

Federasyonun önemli çalışmalarından ilki; Kıbrıs meselesinin 1954 sonbaharında Rum tarafınca "geleceklik hakkı" istemiyle Birleşmiş Milletler Genel Kurul gündemine taşınmasına gösterdiği tepkidir. Türk toplumunu haklı endişeye sevk eden bu gelişme üzerine, Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu ve Kıbrıs Türk'tür Komitesi ile 6 Eylül 1954 günü İstanbul'da bir toplantı yaparak, alınan kararların İngiliz Hükûmetine verilmesi istemiyle bir muhtıra hazırladılar. Self – determinasyona karşı çıkılan kararda ayrıca evkaf yönetiminin kayıtsız şartsız Türk toplumuna devredilmesi istendi. Bununla birlikte okullar, belediyeler, memurlar ve de mahkemelerle ilgili Türk toplumunun çıkarları istikametinde bazı önemli talepler dile getirildi"¹⁴.

¹² A. Gazioğlu, İngiliz Yönetiminde Kıbrıs II (Enosis Çemberinde Türkler), s. 355-356; M. S. Emircan, Kıbrıs Türk Toprağıdır Bütün Türklerin Vatanıdır, s.118.

¹³ S. İsmail, 150 Soruda Kıbrıs Sorunu, s. 38.

¹⁴ Ahmet Gazioğlu, İngiliz Yönetiminde Kıbrıs III (Enosise Karşı Taksim ve Eşit Egemenlik), Kıbrıs Araştırmaları ve Yayın Merkezi, İstanbul, 1998, s.29.

Türk İşleri Komisyonunun çalışmalarını koordine etmek, Federasyonun bu yıllarda önemli faaliyetlerinden bir diğeridir. Nitekim Türk İşleri Komisyonu; evkaf, müftülük, aile kanunu, maarif ve şer'îye mahkemeleri hususunda İngiliz yönetimine verilmek üzere bir rapor hazırlamıştır.

1950 yılından beri Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonunun başkanlığını yürüten Faiz Kaymak'ın 27 Ekim 1957'de yapılan IV. Olağan kongrede Rauf Denктаş lehine adaylıktan çekilmesi üzerine; Denктаş'ın Federasyon başkanı olması Federasyonda yeni bir dönemin başlangıcı oldu. Bu görev değişikliği Denктаş'ın Kıbrıs'taki mücadelesini kurumsal boyuta taşıması açısından önemli olmakla birlikte, Dr. Küçük'ün Türk toplumu içerisindeki, liderlik mücadelesini pekiştirme gayreti ve Faiz Kaymak'la olan çekişmesi; Denктаş'ın Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu başkanlığına gelmesinde etkili olmuştur¹⁵.

Denктаş'ın Federasyon başkanlığına seçilmesiyle ilgili olarak Halkın Sesi Gazetesi, eski idarecilerin ihmaline uğrayan Federasyonun tekrar canlanacağı ve sorunların hal yoluna gireceği umudunu belirtmiştir¹⁶. Yine Cumhuriyet Gazetesi muhabiri Ömer Sami Çoşar, Halkın Sesi Gazetesinde "Ana vatanın Görüşü" adlı makalesinde ise, Federasyonu ve Rauf Denктаş'ın başkanlığa seçimini şöyle değerlendirir: "Bugün Kıbrıs'ta bilfiil rol oynayan iki teşekkül bulunmaktadır. Bunlardan birisi Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu, diğeri ise Kıbrıs Türk'tür Partisi'dir. Şimdiye kadar bu iki Türk teşekkülü arasında gerektiği şekilde işbirliği yapıldığı söylenemez". Rauf Denктаş, yıllar boyunca adada müddeiumumî olarak vazife görmüş bir kimsedir. Böyle bir resmî vazifede bulunmasına rağmen, Kıbrıs Türkleri ve adaya varan her Türk onu her toplantıda, her nümayişte görme imkânı bulmuştur. (Rauf Denктаş'ın Federasyon Başkanlığına seçilmesiyle) Kıbrıs adasındaki iki Türk teşekkülünün çok ciddi günler arifesinde tam beklenen işbirliğine gittikleri, sıkı sıkıya el ele verdikleri söylenebilir¹⁷.

¹⁵ R. R. Denктаş, Kıbrıs Girit Olmasın, s. I.

¹⁶ Halkın Sesi Gazetesi, Kıbrıs, 28 Ekim 1957.

¹⁷ Halkın Sesi Gazetesi, Kıbrıs, 29 Ekim 1957.

Denktaş federasyon başkanlığına geldikten sonra önce mevcut durumu ve halkın beklentilerini tespit etmek, yerinde görmek için üç ay boyunca köyleri dolaştı. Kendi ifadelerine göre: “.... Yaptığım tespitlerde aç ve çıplak çocuklar, perişan bir köylü manzarasıyla karşı karşıya geldim.... Tüm bunların yanı sıra adada EOKA¹⁸’nın saldırılarından geleceğinin ne olacağını ve nereye sarılacağı bilmeyen bir kitle vardı. Kıbrıs asılacak bir dal arıyordu”¹⁹.

Bunun yanında Denktaş başka önemli çalışmalar da yaptı. Bunlar arasında göze çarpanlardan birisi, Türk Mukavemet Teşkilâtı (TMT)’nin kurulmasıdır. Türk Mukavemet Teşkilâtı, 23 Kasım 1957’de²⁰ gizli bir yer altı teşkilâtı olarak Rauf Denktaş, Dr. Burhan Nalbantoğlu ve Kemal Tanrısevdi tarafından kuruldu²¹. Bu tarihlerde Rauf Denktaş’ın bir yer altı örgütü kurmaya yönelmesinin objektif ve anlaşılabilir sebepleri vardı. Bunların başında:

- a. EOKA’nın siyasî liderliğine bağlı olarak Rumların enosis amacı güden bir yer altı teşkilâtı hâlinde etkili faaliyeti, buna karşılık Türk cephesinde hissedilen boşluk,
- b. Kıbrıs Türk halkının bölgesel ve birbirinden ayrı mukavemet hücrelerinin etkili bir şekilde faaliyet gösterebilmesi ve bu faaliyetlerin Türk davasına hizmet edebilmeleri için gerekli görülen “tek çatı”nın kurulması,
- c. Türkiye’deki mukavemetçilerle bağlantı kurulması,

¹⁸ EOKA (Ethniki Organosis Kypriakon Agoniston): Kıbrıs’ın Yunanistan’a ilhakını sağlamak amacıyla, temelleri 1951 yılında Yunan Generali Grivas tarafından atılan ve 1953 yılında EOKA ismini alan, Kıbrıs Milli Mücadele Cephesi Tedhiş Örgütüdür. EOKA’nın amacı, önce İngilizleri ada’dan atmak, ardından da topyekün bir imha hareketi ile Türk halkını yok ederek ada’yı Yunanistan’a bağlamaktır. Halil Fikret Alasya, “Yunanistan ve Kıbrıs Meselesi”, Kıbrıs ve Türkler, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1964, s. 110-114; S. İsmail, 150 Soruda Kıbrıs Sorunu, s. 41-43; S. Koç, Düünden – Bugüne Kıbrıs Sorunu ve Stratejik Yaklaşımlar, s.137-146.

¹⁹ Aydın Akkurt, Türk Mukavemet Teşkilâtı, Seçil Ofset, İstanbul, 1999, s. 9.

²⁰ Vatan Gazetesi, Kıbrıs, 9 Ocak 1995.

²¹ Türkiye’nin Kıbrıs’taki konsolosluğunda ateşe olarak çalışan Kemal Tanrısevdi, Dr. Burhan Nalbantoğlu’nun ölümünün 14. yıldönümünde Mağusa’da düzenlenen bir toplantıda, TMT’yi Denktaş, Nalbantoğlu ve kendisinin 15 Kasım 1957’de birlikte kurduklarını, Kıbrıs Türk’ünün mukavemet ve direnişinin o tarihte başladığını açıklamış, TMT’nin kuruluş yıldönümünün 1 Ağustos’ta kutlanmasının Kıbrıs mücadele tarihinin başlangıcını inkâr etmek olduğunu belirtmiştir: Kıbrıs Gazetesi, 9 Şubat 1994; Ahmet An, Kıbrıs Nereye Gidiyor ?, Everest Yayınları, İstanbul, 2002, s. 145.

d. Uzun vadeli bir mukavemete geçebilmek için halka itimat telkin etmek²².

Türk Mukavemet Teşkilâtı'nın kurulmasıyla birlikte adada faaliyet gösteren ve birer yer altı teşkilâtı olan "Volkan" ve "9 Eylül Cephesi" lağvedildi. Başlangıçta psikolojik mukavemeti benimseyip sürdürmeyi amaçlayan Türk Mukavemet Teşkilâtı, kuruluş bildirisini kasım ayının (1957) sonlarına doğru açıkladı. Türk Mukavemet Teşkilâtı, kuruluşundan hemen sonra adada Türklere ait bütün sivil kurumların içerisine girmiştir. Türk Mukavemet Teşkilâtı'nın kuruluşu ilk başlarda Dr. Küçük'ten saklandı²³. "Çünkü siyasî bir lider olarak bu gibi akıbeti belli olmayan bir örgüte girmesi siyasî liderliğin geleceği açısından uygun olmayacaktır"²⁴.

Türk Mukavemet Teşkilâtı'nın kurulması, Türkiye'yi davanın içine çekmede ve Türkiye ile işbirliği yapma isteklerinde önemli bir gelişme olmuştur. Nitekim Denктаş, Türk Mukavemet Teşkilâtı'nın kuruluş aşamasında şunları söylemiştir: "...Türk Mukavemet Teşkilâtını ve silah temin etme işini Türkiye'ye mal etmek gerekir, çünkü bu iş memlekette üç günde şahsî ihtirasların aleti olur, kontrol edemeyiz... Biz bu işi Türkiye'ye mal ederiz ve Türkiye bizi örgütler, böylelikle Türkiye'ye karşı sorumluluk içinde bu işi yürütürüz"²⁵. Bu değerlendirmeler çerçevesinde konu, 02 Ocak 1958 tarihinde Ankara'da yapılan bir toplantıda, Dr. Fazıl Küçük ve Rauf Denктаş tarafından T.C. Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu'ya açıklandı. 1958 yılının Nisan ayında da, T.C. Genelkurmay Başkanlığından gelen mesajla, "Kıbrıs'ta Türk varlığını korumak amacıyla gizli, silahlı bir örgüt kurulması için T.C. Hükûmetinin izin verdiği bildirilmiştir. Böylelikle T.C. Devleti de TMT'ye müdahil olmuş oldu"²⁶.

Teşkilâtın amaçları arasında;

a. Kıbrıs Türkünün can ve mal güvenliğini sağlamak,

²² A. Akkurt, Türk Mukavemet Teşkilâtı, Seçil Ofset, İstanbul-1999, s.16.

²³ Rauf Denктаş, Dr. Fazıl Küçük'ün TMT kurucularının kimliklerini sonradan öğrenip, liderleriyle tanıştığını ve "Ağrı" kod adıyla örgütteki en üst baş rolüne getirildiğini belirtmektedir. Erten Kasımoğlu, Eski Günler, Eski Defterler, I. Kitap, Lefkoşe, 1987, s. 80; A. An, Kıbrıs Nereye Gidiyor ?, s. 126.

²⁴ A. Akkurt, Türk Mukavemet Teşkilâtı, s. 36.

²⁵ A. Akkurt, Türk Mukavemet Teşkilâtı, s. 35.

²⁶ M. S. Emircan, Kıbrıs Türk Toprağıdır Bütün Türklerin Vatanıdır, c. I., s. 176-178.

b. Enosisi ve bu hedef doğrultusunda yapılan girişimler ve estirilen teröre karşı durmak,

c. Türklere yapılacak saldırıları geri püskürtmek,

d. Türk toplumunun birliğini bütünlüğünü sağlamak,

e. Ana vatan Türkiye ile sıcak ilişkiler kurarak, Türk halkının ana vatana bağlılığını sürdürmek ilkeleri vardır.

TMT, bu ilkeleri doğrultusunda verdiği savaşta başarılı olmuş; özellikle 1958-1960 ve 1963-1974 döneminde Türk halkının direnişini örgütleyerek, Rum saldırılarına karşı ayakta durmasını sağlamıştır²⁷.

Adada enosis'e karşı olan mücadelenin sürdürülebilmesi hususunda oldukça önemli bir noktada duran Türk Mukavemet Teşkilâtı, aynı zamanda Türk cemaatinin düzenli bir askerî teşkilâtlanması nüvesini teşkil etmiştir.

Rauf Denktaş'ın Federasyon başkanlığı döneminde diğer bir çalışma iktisadî alanda kendisini gösterdi. Bu tarihlerde Türk cemaati arasında dayanışma duygusunu yaymayı hedefleyen "Türk'ten Türk'e" kampanyası kısa zamanda bir "Türk Çarşısı" doğurdu. Ayrıca Federasyon bünyesinde kurulan "Çarşı Murakabe Heyeti" de bu çarşının denetimini üstlendi. Adada Türk ve Rum toplumları arasında ekonomik alanları birbirinden ayıran bu gelişmeyi Denktaş şöyle değerlendirir: ".... Federasyon Başkanı olduktan sonra halkı ziyaret edip ihtiyaçlarını tespit ettiğimizde, bu ihtiyaçlar arasında dayanışma anlayışını yaymanın önemli olduğunu görüyordum. Rum Çarşısı zaman zaman Türklere (EOKA faaliyetleri nedeniyle) kapanıyordu. Ortada bir boşluk, Rum'a hayati bağlılık vardı. Türk'ten Türk'e kampanyası bu gün halâ ayakta duran köklü ticaret kuruluşlarını oluşturdu ve halka dayanışma duygusunu yerleştirdi"²⁸.

Rauf Denktaş'ın başkanlığı döneminde Federasyon, ada içi göç hareketi koordinasyonunda da etkili olmuştur. Bu dönemde, nüfusunun büyük çoğunluğu Rum olan köylerde yaşayan azınlık durumundaki Türkler; baskı altında ve Rum tedhişçilerin acımasız saldırılarıyla karşı karşıya bulunuyordu. Bu köylerdeki Türkler, can ve mal

²⁷ S. İsmail, 150 Soruda Kıbrıs Sorunu, s. 44; S. Koç, Düinden - Bugüne Kıbrıs Sorunu ve Stratejik Yaklaşımlar, s. 155-156.

²⁸ R. R. Denktaş, Hatıralar-Toplayış, c. X, s.153.

kaybına uğrayarak ve her şeylerini geride bırakarak; kurtuluşu Türklerin çoğunlukta olduğu köy ve kentlere gitmekte bulmuştur. Federasyon, temmuz ayının (1958) ilk günlerinden itibaren Rum saldırıları karşısında her şeyini arkada bırakarak güvenli Türk bölgelerine göç etmek isteyenlerin taşınıp yerleştirilmesi ve konut problemlerinin çözümü gibi zorlu bir görevi üstlendi²⁹.

Ada içi göç hareketi, iki toplumun fiilî olarak ayrılmaya başlamasının milâdı olmakla birlikte, Türk askerinin adaya gelmesi isteklerinin telaffuz edilmesine de yol açtı. Nitekim Denктаş, 21 Temmuz 1958'de Hürriyet gazetesine verdiği beyanatta; "Mahalli hükûmet bizlerin can ve malını koruyacak durumda değildir" demiştir.

Bu dönemde İngiliz yönetimine başkaldırı olarak sayabileceğimiz gelişme, Kıbrıs Türk siyasî tarihine, "27-28 Ocak 1958 Olayları" olarak geçmiştir. Bozkurt gazetesinin "İngiltere taksimi kabul etti" şeklindeki yorumlu haberi bu tarihte adada heyecan uyandırmakla birlikte, taksim lehinde yürüyüş ve gösterilere neden oldu. Bu gösteriler Türklerle İngiliz idaresini karşı karşıya getirdi. İngiliz yönetimi tarafından şiddet kullanmak suretiyle dağıtılmak istenen gösterilerde yedi kişi hayatını kaybetti. Bu olaylar iki açıdan önem taşır niteliktedir. İlk olarak; Türk halkı, iddia edildiği gibi İngiliz yanlısı olmadığını net şekilde ortaya koydu ve enosise olduğu kadar İngiliz yönetimine de karşı olduğunu göstermiş oldu³⁰. İkinci olarak; gerek olaylar sırasında gerek sonrasında tutumuyla Denктаş, yalnızca Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu başkanı olarak değil, toplumun bir lideri olarak ön plana çıkmıştır³¹.

Rauf Denктаş'ın Federasyon başkanlığı sırasında diğer bazı çalışmaları ise kültürel alanlarda oldu. Denктаş'ın ifadesiyle "ilgisizlik, okulsuzluk, yoksulluktan yenik düşen bir kısım vandaşlar zaman içinde dilinden, daha sonra da dininden olmuştur. Dillirga yöresinde 33 köy Rum papazlarının okul, iş teklifleri neticesinde din değiştirmişlerdir"³². Federasyon tarafından düzenlenen "Vatandaş Türkçe konuş kampanyası" bu istikamette önemli bir çaba olarak karşımıza çıkar. Ayrıca yine bu

²⁹ A. Gazioğlu, İngiliz Yönetiminde Kıbrıs III (Enosise Karşı Taksim ve Eşit Egemenlik), s. 420.

³⁰ S. İsmail, 150 Soruda Kıbrıs Sorunu, s. 47.

³¹ M. Çetin, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Bir Liderin Doğuşu, s. 83.

³² R. R. Denктаş, Hatıralar-Toplayış, c. X, s. 128.

dönemde adadaki köylerin Türkçe ismini içeren haritalar yapıldı. Türk kültürünü güçlendirmeyi amaçlayan tiyatro gösterileri, halk oyunları yarışmaları gibi faaliyetler, Denktaş başkanlığındaki Federasyonun diğer etkinlikleridir.

Denktaş'ın Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu başkanlığı görevinin sona ermesi, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla gerçekleşti. Bir sonraki görevi Türk Cemaat Meclisi Başkanlığı olan Denktaş, 28 Ekim 1960'da kendi çıkardığı Nacak gazetesinde Federasyondaki görevinin değerlendirmesini şöyle yapmıştır: "Federasyon bir meş'ale gibi her Türk'e yol gösteren ümit ve cesaret veren bir teşkilât haline geldi. Kıbrıs Türk toplumu namına gereken her türlü tedbiri almak, sesimizi ana vatan ve dünyaya duyurmak ve Kıbrıs Türklerinin davalarını savunmak başta gelen vazifemiz oldu. Partiler üstü gayri siyasî bir teşekkül olan ve her ferde hiçbir fark gözetmeksizin hizmet etme yolunu seçen federasyon bu üç sene zarfında Kıbrıs Türk toplumunun her derdine çare bulmasını bilmiştir"³³.

4. Türk Cemaat Meclisi Başkanlığı Yıllarındaki Çalışmaları

Türk Cemaat Meclisinin üyelerini belirlemek amacıyla, 28 Temmuz 1960'da seçimler yapıldı. Lefkoşe bölgesinden aday olan Rauf Denktaş, seçilen üyelerin oyuyla Türk Cemaat Meclisi başkanlığına getirildi. Türk Cemaat Meclisini siyasî eşitliğin sembolü olarak gören Denktaş'ın bu seçimlere ilişkin değerlendirmesi şöyledir: "Ben görev taksiminde (Cumhuriyette görev taksiminde) Cemaat Meclisi Başkanlığını seçtim. Seçimlerde herkes ya müşterek mecliste mebus olmak istiyor, ya da kabinede bakan olmak istiyor. Cemaat meclisi bizim varlığımızın simgesi idi. Bunun için ben başka bir şey düşünmeksizin bu mecliste kalırım dedim ve orada kaldım"³⁴.

Anayasa içerisinde 26 madde ile düzenlenen Cemaat meclislerinin, Türk toplumu için "ortak egemenliği" simgelediğini söyleyebiliriz. Nitekim Denktaş cemaat meclisleri için şunları söylemiştir: "Bana göre önemli ve hayatî kuruluş, Anayasada öngörülen Cemaat Meclisleri idi. Cemaat Meclisleri iki halkın eşit egemenliğinin ve

³³ R. R. Denktaş, Hatıralar-Toplayış, c. X, s. 132.

³⁴ M. Çetin, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Bir Liderin Doğuşu, s. 89.

kurulmuş olan sistemin üniter bir Rum devleti olmayıp, her anlamı ile bir ortaklık devleti olduğunu vurgulayan kuruluşlardı”³⁵.

Adadaki Türk toplumu Kıbrıs Cumhuriyeti’ne çok bel bağlamıştı. Rum tarafının emellerinden hiçbir zaman vazgeçmediğini vurgulayan Denктаş, o yılları şöyle anlatır: “...O günlerin mücadelesi bizim için halkı uyarmak, halkın birlik ve beraberliğini sağlamaktı. Ama 1960 - 1962 yılları döneminde halk, hakikaten her şey oldu bitti, barış geldi artık korkacak bir şey yoktur görüşüyle büyük bir gevşemeye girmişti. Çok zor durumdaydım. Kendimizi kendi halkımıza anlatmakta zorluk çekiyorduk. Her şeyi de açıkça söyleyemiyorduk. Rumlar artık 1962 ortalarına doğru iyice niyetlerini belli etmeye başladılar”³⁶.

Rauf Denктаş’ın Türk Cemaat Meclisi başkanlığındaki çalışmaları; Kıbrıs Cumhuriyeti’nin parçalanma sürecine girmesiyle birlikte kendisine yeni bir yol açmış, Kıbrıs Türkünün uluslar arası platformda savunucusu olmuştur. Siyasî tarihe “Kanlı Noel”³⁷ olarak geçen 21 Aralık 1963 olaylarıyla aktif çatışma yıllarının yeniden başlaması ile İngiltere, çatışmaları durdurmak için tarafları Londra’da toplayan bir konferans düzenledi. 15 Ocak 1964’de toplanan Londra Konferansına, Türk heyeti adına Türk Cemaati Meclisi Başkanı Denктаş ve Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin katıldı. Burada Kıbrıs Türk toplumu adına söz alan Denктаş, daha sonra uzun yıllar Türkiye’nin tezi haline gelecek olan şu öneriyi ileri sürdü: “1960 çözümü, Kıbrıslı Türklerin güvenliğini sağlayamamıştır, dolayısıyla fiilî garantilere ihtiyaç duyuluyor, bunun tek çözümü coğrafi olarak ayrılmış ve zorunlu nüfus mübadelesi

³⁵ R. R. Denктаş, Hatıralar- Toplayış, c. X, s. 158.

³⁶ M. Çetin, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Bir Liderin Doğuşu, s. 91.

³⁷ Kanlı Noel Olayları: Enosis hayalleri ile yaşayan Rumların, Türkler aleyhine anayasa değişikliği yapma teklifleri Türk tarafınca reddedilince, çözümü zorbalıkta bularak başlangıçta Lefkoşa Türk kesiminde bilâhare Magosa, Limasol, Girne ve diğer bölgelerde, 20.000 kişilik EOKA mensubuyla modern silâhlar kullanarak Akritas Plânı çerçevesinde, 21 Aralık 1963’te başlayan, 24 / 25 Aralık gecesi katliama dönüşen Türklere karşı giriştikleri vahşet neticesinde, sadece Lefkoşe’de tespit edilen Türk şehitlerinin miktarı 146, yaralıların miktarı 475 idi. Olaylarda 103 Türk köyü yıkılmıştı. Kayıplar ise bilinmiyordu: Halil Fikret Alasya, Tarihte Kıbrıs, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Merkezi, Ankara, 1988. s. 219-230; Sebep ve Sonuçlarıyla 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı, Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri Komutanlığı, Girne, 1996, s. 89 - 105.

gerçekleştirilmiş iki toplumlu bir federal devlet kurulmasıdır". Denктаş'ın ileri sürdüğü bu tez kabul edilmedi ve Londra Konferansı olumlu sonuç alınmadan dağıldı. Ancak, bu konferansın ortaya çıkardığı yeni durum ise; artık uluslar arası koşulların değiştiği ve NATO içinde sorunu çözümlemenin 1960 öncesi gibi kolay olmadığıdır. Değişen bu koşulların bilincinde olan ve cumhurbaşkanı seçildiğinden beri dış politikasını bu yönde hazırlayan Makarios, ABD'nin önereceği NATO içi çözümlere karşı koyarak sorunu büyük desteği bulabileceği BM'ye götürmeye çalışacaktır³⁸.

Nitekim İngiltere; Kıbrıs meselesine çözüm bulmak maksadıyla, 15 Şubat 1964'de BM Güvenlik Konseyine başvurdu. Güvenlik Konseyinde, Fas delegesinin teklifinin kabul edilmesiyle konuşma fırsatı bulan Denктаş, burada Türklerin esaret altında yaşayamayacağına vurgu yaparak şunları söylemiştir: "Kıbrıs'ta 1571'den beri Türklerle Rumlar beraber yaşamaktadırlar. Böyle olmakla beraber daima Türk ve Rum olarak yaşamışlardır. Bunlar, kendi din, kültür gelenek ve millî inançlarına daima sadık kalmışlardır. Aslında bunlar Türkiye ve Yunanistan'ın Kıbrıs'a sıra ile Türk ve Rum cemaatleri olarak uzanmış parçalarıdır. Bunları, Türklük ve Rumluklarından uzaklaştırmak için girilen her türlü teşebbüs Kıbrıs'taki bu grupların sert muhalefeti ile karşılaşmıştır. Bu iki cemaat daima birer bağımsız cemaat olarak, yan yana fakat ayrı ayrı yaşamışlardır. En küçük köylere kadar ayrı ayrı cemaatlerin işlerini idare eden ayrı makamlar bulunmaktadır. Bu yüzden Türkleri bir sömürge idaresinden başka bir sömürge idaresine sokmak mümkün değildir"³⁹.

1964 yılında Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyindeki bir toplantıda Rauf Denктаş'ın konuşması ve de Türkiye'nin çabaları Rum tarafını "meşru hükûmet" olarak kabul eden kararının alınmasına mâni olamadı. Türkiye açısından diplomatik hata olarak bilinen kararın Birleşmiş Milletler'de kabul edilmesinde İnönü'nün, "insanlar ölüyor, siz kelimeler üzerinde tartışıyorsunuz; esas olan saldırıları durduracak kuvvetlerin derhal Kıbrıs'a çıkmasını sağlamaktır"⁴⁰ mesajı etkili olmuştur. Diğer

³⁸ Melek Fırat, 1960-71 Arası Türk Dış Politikası, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1997, s. 127.

³⁹ Rauf R. Denктаş, Rauf Denктаş'ın Hatıraları, c. III, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1996, s. 138-139.

⁴⁰ Rauf R. Denктаş, Rauf Denктаş'ın Hatıraları, c. I, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1996, s. 160.

yandan bu kararın, Kıbrıs'ta uzunca bir süre devam edecek zorlu bir dönemece girildiğinin işaretlerini verdiğini Denктаş'ın şu ifadelerinden anlıyoruz: "Toplantı salonundan ağlayarak çıktım. Makarios hükûmet olduğunun beratını almış olacak. Bu iş burada bitmez".⁴¹

Birleşmiş Milletler'deki bu toplantının ardından Makarios Hükûmetinin İçişleri Bakanı Yorgacis yaptığı açıklamalarda Denктаş'ın adaya geldiğinde tutuklanması için ilgili makamlara direktif verdiğini açıklaması⁴² Denктаş'ın hayatında sürgün yılları olarak bilinen dönemin de başlamasına neden oldu.

Kıbrıs'a dönmesine dört yıl dört ay boyunca izin verilmeyen Denктаş, Türkiye'deki sürgün yıllarının ilk günlerinden itibaren adaya gizli yollardan çıkmak için bir çok defa hükûmet nezdinde girişimde bulunmuş; fakat hükûmet yetkilileri buna yanaşmamıştır. Hükûmet yetkililerine göre Denктаş adaya gitmek yerine, "tecrit altına alınmış Türk Cemaati"nin ihtiyaçlarının temini, basın yayın yoluyla meselenin kamu oyuna izahının sağlanması gibi görevleri yürütmelidir⁴³.

Adaya yasal yollarla girmesine izin verilmeyen Denктаş, Kıbrıs'ta toplumlar arası çatışmaların şiddetlendiği 1964 yılının Temmuz ayının sonlarına doğru Rıza Vuruşkan'la birlikte gizlice Kıbrıs'a (Erenköy) çıktı. "Bu tarihlerde Rum saldırılarının başlamasıyla birlikte Erenköy merkez olmak üzere Süleymaniye, Alevkaya, Bozdağ ve Mansura'dan bir Türk kantonu oluşturulmuştu. Ayrıca İngiltere ve Türkiye'de yüksek öğrenimde bulunan Kıbrıslı gençler 40-50 kişilik gruplar halinde gizli yollardan Erenköy bölgesine çıkarak köylülerin oluşturduğu bu savunma cephelerine katılmışlardı"⁴⁴.

Erenköy'de başlayan bu çatışmalar sırasında, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin hava yoluyla sınırlı bir harekâta girişi ateşkesi sağlamıştır. Türkiye bu harekâtle enosisin gerçekleşmeyeceğine dair ilk ciddi ihtarı da yapmış oldu.

⁴¹ R. R. Denктаş, Rauf Denктаş'ın Hatıraları, c. III, s. 160.

⁴² R. R. Denктаş, Rauf Denктаş'ın Hatıraları, c. III, s. 226; R. Denктаş, Kıbrıs Girit Olmasın, s. 46.

⁴³ R. R. Denктаş, Hatıralar - Toplayış, c. X, s. 173.

⁴⁴ S. İsmail, 150 Soruda Kıbrıs Sorunu, s. 90; M. S. Emircan, Kıbrıs Türk Toprağıdır Bütün Türklerin Vatanıdır, s.199.

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin dağılmasıyla birlikte Türk toplumunun karşı karşıya kaldığı sorunların giderilmesini görüşmek amacıyla Türkiye, 30 Temmuz 1965'de Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne başvurdu. Güvenlik Konseyindeki toplantıda Türkiye, Garantör Devletlerin Kıbrıs'a müdahale etmesini ön gören teklifi ortaya attı. Teklifin Yunanistan tarafından reddedilmesiyle birlikte Denktaş, Güvenlik Konseyi'nde konuştu ve şöyle dedi: "Kaybına tahammül edilecek artık bir şey kalmadı, anayasal haklarımız arzu edildiğinde çöp sepetine atılamayacağı gibi basit bir azınlık durumuna düşürülemeyeceğiz, Makarios'un diktatörlüğüne ve despotik hareketlerine sonuna kadar mukavemet edeceğiz"⁴⁵.

Güvenlik Konseyi'nin bu toplantısının ardından 10 Ağustos 1965'de 2077 sayılı karar çıktı. Bu kararda; Türkiye'nin şikayetleri göz önünde tutulmakla birlikte adada gerginliğin arttığı belirtilerek, taraflara bundan kaçınmaları tavsiye edildi⁴⁶.

Türkiye'deki sürgün günlerini Kıbrıs meselesini çeşitli platformda anlatmakla geçiren Rauf Denktaş, adadan daha fazla uzak kalmasının doğru olmayacağı düşüncesiyle gizli yollardan tekrar Kıbrıs'a gitmeye karar verdi. Denktaş, 31 Ekim 1967 tarihinde Nejat Konuk ve Erol İbrahim ile adaya çıkmak isterken Rum yönetiminin eline geçti. Taraflar arasında yeni bir gerginliğe neden olan bu gelişme sonrası Türkiye'nin yoğun baskısı üzerine Birleşmiş Milletlerin devreye girmesiyle, Rum yönetimi Rauf Denktaş'ı "Türkiye'ye geri dönmek" şartıyla serbest bıraktı. Aslında Denktaş'ı serbest bırakan irade; Rum liderliğinin insan hak ve hukukuna duyarlılıkları değil, karşılaşılabilecekleri sonuçların değerlendirilmesinin akıllı ve gerçekçi bir şekilde yapmış olmalarıydı⁴⁷.

Rum yönetimi tarafından serbest bırakılıp Ankara'ya dönen Denktaş'ın yasal yollardan adaya girmesi 13 Nisan 1968'de oldu. Türk Cemaat Meclisi Başkanı olarak sürgün hayatına başlayan Denktaş, Geçici Türk Yönetimi Başkan Yardımcısı olarak adaya döndü. Çünkü Türklerin Kıbrıs Cumhuriyetinden kovulması neticesinde 28

⁴⁵ Rauf R. Denktaş, Rauf Denktaş'ın Hatıraları, c. IV, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1997, s. 291.

⁴⁶ R. R. Denktaş, Hatıraları - Toplayış, c. X, s. 23.

⁴⁷ Ercüment Yavuzalp, Kıbrıs Yangınında Büyükelçilik, Bilge Yayınevi, İstanbul, 1993, s. 59.

Aralık 1967 tarihinde “devlet içinde devlet” oluşumu sayabileceğimiz gelişme olmuş; Kıbrıs Türk liderliği, Geçici Türk Yönetimini ilân ederek, Dr. Fazıl Küçük’ün başkanlığındaki bu oluşumun başkan yardımcılığına Denктаş getirilmişti⁴⁸.

Geçici Türk Yönetimi Başkan Yardımcısı ve Türk Cemaat Meclisi Başkanı Rauf Denктаş, Kıbrıs’a geldiğinde ilk iş olarak Dr. Fazıl Küçük ile Türk bölgelerini ziyaret edip, gözlemlerini Ankara’ya rapor olarak sundu.

Rauf Denктаş’ın adaya dönmesi toplumlar arası ikili görüşmeleri de başlatmıştır. 1968 yılında Kıbrıs Türk toplumu adına Rauf Denктаş’ın katılımıyla Beyrut’ta başlayan toplumlar arası görüşmeler Kıbrıs’ta devam etmiştir. Görüşmeler pratikte sonuç vermemekle birlikte, Makarios’un Türk toplumunun “özerklik” yönündeki tüm önerilerini reddetmesi; Geçici Türk Yönetimini daha da kalıcılaştırmıştır⁴⁹. Böylece, Kıbrıslı Türkler, yönetim olma aşamasından devlet olma aşamasına bir adım daha yaklaşmışlardır. Toplumlar arası ikili görüşmeler 20 Eylül 1971’e kadar hiçbir netice alınamadan sürüp gitti ve bu tarihte kesildi. Kesilme sebebi Makarios’un 14 Mart 1971 günü yaptığı bir konuşmada “Kıbrıs Grektir. Kıbrıs tarihinin başlangıcından beri Grekti ve Grek kalacaktır. Onu bir bütün ve Grek olarak teslim aldık ve o şekilde muhafaza edeceğiz. Bir bütün ve Grek olarak Yunanistan’a teslim edeceğiz” demiş olmasıydı⁵⁰.

5. Cumhurbaşkanlığı Muavinliği ve Devlet Başkanlığı Görevi

Cumhurbaşkanlığı Muavinliği ve Türk Yönetimi Başkanlığı seçimleri 16 Şubat 1973’te yenilendi. Seçimler öncesinde Dr. Küçük, Halkın Sesi gazetesinde yayınladığı bir mesajda; “birlik ve beraberliği” bozmamak için seçimlere adaylığını koymayacağını açıkladı. Rauf Denктаş tek isim olarak girdiği seçim sonrasında cumhurbaşkanı muavini ve Türk Yönetimi başkanı oldu⁵¹.

⁴⁸ E. Yavuzalp, Kıbrıs Yangınında Büyükelçilik, s.124.

⁴⁹ Meltem Onurkan Samani, Kıbrıs Türk Milliyetçiliği, Bayrak Matbaacılık, İstanbul, 1999, s. 101.

⁵⁰ Kamuran Gürün, Dış İlişkiler ve Türk Politikası, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 1983, s. 420.

⁵¹ Rauf R. Denктаş, Rauf Denктаş’ın Hatıraları, c. IX, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1999, s. 19-25.

1971 yılında kesilen toplumlar arası ikili görüşmeler Rauf Denktaş'ın Cumhurbaşkanı Muavinliğine seçilmesinden sonra yine başladı. Bölgesel otonomi kurulmasını hedefleyen görüşmeler, hukukî anlamda sonuç vermemekle birlikte pratikte Türk tarafı açısından önemliydi. Çünkü Makarios, bu görüşmelerin başlamasıyla birlikte Türk cemaatine hareket serbestisi tanımış ve güvenlik çemberini kaldırmıştır. Nitekim Denktaş bu görüşmelerin yararını şöyle vurgular; "görüşmelerin devamı bizim için bir hedefti. Çünkü birbirimizle irtibat kurabiliyor, eksiklerimizi tamamlayabiliyorduk⁵².

Enosis konusunda askerî yönetimi benimseyenler, EOKA'yı canlandırarak EOKA-B adında Yunanistan'daki cunta destekli örgütü kurmalarıyla birlikte, aralarında yöntem farkı olan Makarios'u 15 Temmuz 1974'te bir darbeyle iktidardan uzaklaştırdılar. Yeni cumhurbaşkanı ise Nikos Samson oldu. Samson'un iktidara gelmesiyle "ilhakın gerçekleştiğinin" ilân edilmesi; Türkiye'nin Kıbrıs'a 20 Temmuz 1974'teki müdahalesiyle sonuçlandı.

Harekât sonrasında Türk Silâhlı Kuvvetlerinin adanın kuzeyini kontrol altına almasıyla birlikte, adanın güneyinde kalan Türkler kuzeye, kuzeydeki Rumlar ise güneye göç ettiler. Nüfus yapısı bakımından kuzey - güney olarak ayrılan adada diğer koşulların da el vermesiyle birlikte; Türk Yönetimi Meclisi 13 Şubat 1975'te aldığı kararla Kıbrıs Türk Federe Devleti'ni ilân etti.

Kıbrıs Türk Federe Devleti kuruluş bildirgesi Rauf Denktaş tarafından okundu. Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin ilân sebepleri Rauf Denktaş'a göre şunlardır :

- a. Kıbrıs Türk toplumunun, Kıbrıslı Rumlar tarafından Anayasa uyarınca haiz olduğu haklarını kullanmaktan alıkonulması,
- b. Kıbrıs Türk toplumunun, varlıklarını korumak, can ve mal güvenliğini sağlamak amacıyla toplanmış oldukları bölgelerde uzun yıllar bütün iktisadî haklardan ve olanaklardan mahrum edilerek ve tehdit altında, tahammül edilemez şartlar içinde yaşamak zorunda bırakılması,
- c. Kendi bölgelerinde gelecekte bağımsız Federal Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasına yol açacak düzenin hukukî esasını yaratmak gereğini göz önünde

⁵² M. Çetin, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Bir Liderin Doğuşu, s. 110.

bulundurarak, Kıbrıs Türk yönetiminin yeniden düzenlenmesi ve teşkilatlanmasının gerekli olduğunun kararlaştırması⁵³.

Nihaî hedefini iki bölgeyi bir federasyon olarak açıklayan Kıbrıs Türk Federe Devleti Anayasası, yapılan referandum sonucu kabul edilince, Rauf Denktaş yeni devletin başkanı oldu.

Bu tarihte Rauf Denktaş'ın asıl amacı, federe devlet kurmak değildir. Denktaş'a göre artık "bağımsız devlet" ilân edilmelidir. Denktaş'ın bu düşüncesi Türkiye'den onay görmemiştir⁵⁴.

Kıbrıs Türk Federe Devleti ileride oluşturulacak federal cumhuriyetin bir kanadını teşkil etme düşüncesiyle kurulmuştur. Devletin ilânından sonra Rauf Denktaş'ın ifadeleri, bunu pekiştirir yöndedir. Denktaş şöyle demiştir: "....Şuna emin olalım ki, Kıbrıs Türkü bugün erişmiş olduğu düzeyde kalmayacaktır. İlerleyecektir. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin federe kanadı olarak Kıbrıs'ın bir tüm olarak ilerlemesinde uhdesine düşeni ana vatanın yardımıyla yapacaktır"⁵⁵.

Kıbrıs Türk Devleti'nin ilânından sonra, 1983'e kadar süren devlet başkanlığı görevi sırasında Denktaş'ın önerileriyle varılan "Doruk Anlaşmaları"nı siyasî bir başarı olarak değerlendirmek mümkündür. Bu görüşmelerde bağımsız ve bağlantısız iki toplumlu bir Kıbrıs Cumhuriyeti kurulması prensip olarak kabul edilmekle beraber, diğer talepler taraflarca dengelenememiştir.

1983 yılında Rum toplumunun, Kıbrıs meselesini Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na tekrar taşıması, adada Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kurulmasına neden olmuştur. Yeni devletin kurulmasıyla birlikte Rauf Denktaş cumhurbaşkanı olmuştur.

6. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı

Bu kararın Birleşmiş Milletler'de kabul edilmesi üzerine Kıbrıs Türk Federe Meclisi 17 Haziran 1983 tarihinde "geleceklik hakkı" hakkını kullanacağını açıkladı.

⁵³ S. İsmail, 150 Soruda Kıbrıs Sorunu, s. 120-163.

⁵⁴ M. Çetin, Kıbrıs Cumhuriyeti ve Bir Liderin Doğuşu, s. 128.

⁵⁵ Hamza Eroğlu, Kıbrıs Türk Federe Devleti, Tısa Matbaacılık, Ankara, 1976, s. 21.

Federe meclisin “geleceklik hakkı” kararı Türkiye’den tam destek gördü (T.C Dışişleri Bakanlığı açıklaması, 17 Haziran 1983). Böylelikle 15 Kasım 1983’te Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) ilân edildi.

KKTC’nin ilk cumhurbaşkanı olan Rauf Denktaş, bağımsız devletin ilânını gerektiren nedenleri şöyle açıklar: “Neden bağımsızlık; Rum idaresinin meşru hükûmet olarak tanınması ve barış harekâtından sonra Cenevre anlaşması ile kayda getirilen durum (yani Kıbrıs’ta iki otonom idarenin varlığı) gerçeğinin unutulması, Kıbrıs meselesinin uzayıp gitmesine neden olmuştur. Rum idaresi ve Yunanistan, Kıbrıs Hükûmeti ardına arkasına saklanarak, Türk halkına ve Türkiye’ye saldırılarını sürdürmektedir. Görüşmelerde ortaklık rejimini kabul etmediklerini ortaya koydukları an, görüşmelerin kesilmesi gerekir. Şimdi Genel Kurulda, bize yine azınlık hakları teklif etmişlerdir.... Kıbrıs’ın bir bütün olarak bağımsızlığının, bağlantısızlığının yolu, Kıbrıs Türklerinin kurucu ortaklık hakkını cesaretle değerlendirerek Kuzey Kıbrıs Cumhuriyetini kurmalarından geçer”⁵⁶.

Denktaş’a göre Rum yönetiminin Türk halkı adına karar alması doğru olmamakla birlikte, 1960 Anayasasının bütünüyle ihlâl edilmiş olması, bağımsız devletin (KKTC) ilânı için diğer bir gerekçedir. Nitekim Denktaş, KKTC’nin ilânını duyuran konuşmasında şöyle demiştir: “Sözde Kıbrıs Cumhuriyeti parlamentosu gibi yürütme organı da Kıbrıs Rumlarının tekelindedir. Başkanlık yetkilerini Rum toplum lideriyle ortaklaşa kullanması gereken Kıbrıs Türk toplumu lideri, 1963’ten beri görevini yerine getirmekten zorla ve zorbalıkla alıkonulmuştur. 20 yıldan beri Bakanlar Kurulu’nda Türklere ait olması gereken sandalyeleri, Kıbrıslı Rum bakanların işgalindedir”⁵⁷.

Türkiye’de askerî idarenin olması, KKTC’nin ilânı aşamasında, iyi bir zemin oluşturdu diyebiliriz. Çünkü KKTC’nin kuruluşuna ilişkin olarak Denktaş’ın 15 Kasım 1993’te Kıbrıs gazetesindeki mülâkatında şöyle demektedir: “O dönemde Türkiye’de geçiş dönemi olması bizim için yeni fırsatlar yaratıyordu. Tabii Türkiye’ye kötülük, bir

⁵⁶ Birlik Gazetesi, Kıbrıs, 22 Mayıs 1983.

⁵⁷ Fikret Alasya, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Tarihi, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1987, s.49.

oldu bitti yapmak, ya da zor durum yaratmak değildi. Bizim Türk diplomatlarında yaptığımız teşhis, onların da başka çıkar yol görmediği şeklindeydi. Bu ekip gitmeden evvel bunu bitirelim, yeni ekibe onlar bu bebeği vermiş olsun, yeni ekip atıp öldürmeyeceğine göre, bir ileri adım kati adım atılmış olur”⁵⁸.

Buna rağmen, 1983 Mayısından sonra bağımsız devlet kurulması yönündeki Denktaş’ın beyanatları, Ankara tarafından bütünüyle memnuniyetle karşılandığı söylenemez. Nitekim dönemin Savunma Bakanı Haluk Bayülken şöyle diyecektir: “Haklı olmak başka, hakkı kullanmak başka şeylerdir.... bizim görüşümüz toplumlar arası görüşmelerin bir an önce başarıya ulaşmasıdır. Şu sıralarda bir takım sansasyonel ve heyecan yaratıcı beyanlar vermenin doğru olduğuna inanmıyoruz”⁵⁹.

KKTC’nin ilânı, ilk anda stratejik hedef olmaktan ziyade taktik manevra yönünde atılmış bir adım olarak da değerlendirilebilir. Çünkü Birleşmiş Milletler’in 13 Mayıs tarihli kararı adadaki Türkleri azınlık durumuna düşürmüştür. Bu kararın telâfisi için, dünya kamuoyuna bir anlamda Türk tarafının kesin tavrı gösterilmek istendi diyebiliriz. Nitekim Denktaş bu noktayı işaret ederek şunları söylemektedir: “Biz bu adımı atarken hakikaten dünyanın bu kadar hissî davranıp bizi mahkûm edeceğine inanmıyorduk. Çünkü attığımız adım, Rumlarla yeni bir ortaklık kurulabilmesi için dengeyi sağlayan adımdı. Bu denge sağlanmadan Kıbrıs meselesini Rumlarla yeni bir şekilde hak ve adalet çerçevesi içinde halletmek mümkün değildi. (KKTC’yi kurmakla) Biz bu dengeyi bulan adımı attık”⁶⁰.

KKTC’nin ilânına ilişkin olarak, Türkiye’nin ilk zamanlar bir anlamda temkinli yaklaşması, adanın taksim edilmesine yönelik uluslar arası tepkilerin olacağından kaynaklanıyorsa da Türkiye Cumhuriyeti, KKTC’yi ilânının ilk gününde tanıdığını ilân etmiştir.

Nitekim Denktaş, KKTC’nin 10. kuruluş yıldönümü nedeniyle Lefkoşe’de yaptığı konuşmada; “Önümüzdeki günler çetin olabilir. Müzakereler çetin geçebilir. Her şey olabilir, bazı şeyler olmaz. Bizi kimse bu vatandan bu bayraktan ayıramaz. Bizi

⁵⁸ Kıbrıs Gazetesi, 15 Kasım 1993.

⁵⁹ Cumhuriyet Gazetesi, İstanbul, 20 Ekim 1983.

⁶⁰ Kıbrıs Gazetesi, 15 Kasım 1993.

kimse Türkiye'den koparamaz, ayıramaz. Kimse Türkiye'nin garantörlük haklarına saldıramaz, kimse bizi bu ülkede ikinci sınıf vatandaş yapamaz. Kimse fazilet anlamına gelen bu cumhuriyeti kirletip çöpe atamaz... Cumhuriyeti kuran sizler bu cumhuriyeti ilelebet yaşatacaktır"⁶¹.

Rauf Denktaş'ın sürdürdüğü cumhurbaşkanlığı görevi, adada yıllarca süregelen mücadelenin ortaya çıkardığı köşe taşları üzerine oturmaktadır. Bunlar;

- a. Siyasî eşitlik
- b. Ortak egemenlik
- c. Türkiye'nin garantörlüğü
- d. Kıbrıs Türklerinin azınlık olmadığı fikridir diyebiliriz.

7. Rauf R. Denktaş'ın Mücadelesinin Ana Unsurları

1948 yılından bu yana Kıbrıs meselesinde belirleyici faktör olarak yerini alan Dentaş'ın siyasî mücadelesi, çok yönlü öğeler içermektedir. Bunlar;

a. Kıbrıs'taki Yunan Millîyetçiliği ve Enosis İstekleri

Rauf Denktaş'ın siyasî mücadelesinin biçimlenmesi, büyük oranda enosis karşılı verilmiş bir mücadelenin sonucu olduğunu söylemek mümkündür. Kıbrıs'ta enosisin beslendiği damar olan, Yunan millîyetçiliği ve modern Yunanistan; bütünüyle Osmanlı İmparatorluğuna karşı verilmiş bağımsızlık savaşlarıyla doğup şekillenmiştir.

Yunan millîyetçiliği, Batı millîyetçiliğinin başlangıç aşamasında görüldüğü gibi, bir Yunan ulus - devleti kurma ideolojisi taşır. Fakat Yunan millîyetçiliği, emperyalist karakterler taşıyan Batılı büyük devletlerin (millîyetçiliğin), Osmanlı İmparatorluğu'nu zayıflatmakta kullandıkları bir araç niteliğinde olduğu da yadsınmaz. Bu yönüyle Yunan millîyetçiliği, Osmanlı toprakları üzerinde yayılmak istenen bir "Büyük Ülkü : Megali İdea" şeklinde gelişmeye başlamış ve etnik-dinsel tonlar kazana gelmiştir.

Rauf Denktaş'ın siyasî mücadelesinin önemli bir öğesi olan adadaki enosis istekleri, Ortodoks Rum cemaati için "Kurtuluş" anlamına gelen bir fikir iken Müslüman Türk cemaati için "esaret" olarak algılanmıştır. Türk cemaati tarafından

⁶¹ KKTC Cumhurbaşkanlığı Basın Merkezi, 15 Kasım 1993.

haklı olarak daima endişeyle izlenen enosis istekleri, henüz çocukluk yıllarında Denктаş üzerinde (özellikle yakınlarının telkinleri sonucu) önemli izler bırakmıştır. Nitekim Denктаş çocukluk yıllarını anlatırken şu ifadeleri kullanır: “Başöğretmen Sarica’dan işitirdik; Rumlar bu bu toprağı Yunanistan’a bağlamak istiyorlarmış... Asla bağlayamayacaklar derdi. Çünkü sizler varsınız, Türkiye vardır... Rumları kilise deli etmiş, Yunanistan zehirlemiştir. İlk fırsatta Kıbrıs’ı Yunanistan’a bağlamak için bir isyan yaparlar ve o zaman bütün Türkler kesilir, bize kimse acımaz”⁶².

Kıbrıs Türklüğünün enosis karşısı verilen mücadelesini “Büyük Dava” olarak niteleyen Denктаş, bu mücadeleyi şöyle değerlendirir: “Büyük Dava; Kıbrıs’ta Rum’un Yunanistan’ın esiri olmamak davasıdır, enosis önlemek davasıdır, insanca yaşamak davası, Türk Kıbrıs’ı Yunan çizmesi altında ezdirmemek davasıdır... İçimizdeki Türkiye tutkusu, Rum kilisesini yakıp kavuran enosis tutkusundan daha da az değildir.. Onlar enosis için ölüyoruz diyorlar, biz ise enosis olmasın diye ölüyoruz, çünkü enosis olursa zaten öleceğiz”⁶³.

Rauf Denктаş, enosis istekleri karşısında Türk tezinin haklılığını şu şekilde anlatır: “Unutulmaması gereken bir gerçek vardır. Kıbrıs Rumları bağımsızlık için mücadele etmişlerdi. Onların mücadelesi enosis içindir. Enosis ise Türkler için, bir koloni idaresini daha da kötü bir koloni idaresiyle değiştirmektir. Kıbrıs Türklerine göre Kıbrıs bir Türk adasıydı, Ada hiçbir zaman Rum veya Yunan’ın olmamıştır. Kıbrıs Yunanistan’dan 600 mil uzaktaydı, halbuki Anadolu’nun bir parçasıydı⁶⁴ ve

⁶² R. R. Denктаş, Rauf Denктаş’ın Hatıraları, c. IX, s. 31-33.

⁶³ R. R. Denктаş, Hatıralar-Toplayış, c.X, s.64-65.

⁶⁴ Kıbrıs Adası: Doğal yapısı ve yeryüzü şekilleri bakımından Güney Anadolu’nun bir devamı gibidir. Üçüncü jeolojik zamanda Anadolu ile birleşik iken, Pleistocene devrindeki çöküntü sonucu İskenderun Körfezinden ayrılmıştır. Ada 9.282 km² büyüklüğünde olup, Türkiye’den (Anamur Burnu) 71 km, Yunanistan’dan (Pire) 800 km, Rodos’tan 400 km, Suriye’den 100 km, Mısır’dan 370 km uzaklıkta bulunmaktadır: Ulua Frey, “Türkei und Zypern”, Vorder-und Südasien in Natur, Kultur und Wirtschaft Hdb. d. Geogr. Wiss., Postdam, 1937, s. 59; Vehbi Zeki, Kıbrıs Tarihi, VII. Baskı, Halkın Sesi Ltd., Lefkoşe, 1975, s. 15; Füzuzan Kınal, İlk Çağlarda Kıbrıs, Kıbrıs Tarihi Üzerine Çalışmalar: II, Ankara, 1964, s. 383.

Türk topraklarından ancak 40 mil uzaktaydı. Jeo-politik açıdan da Kıbrıs 'Türkiye'den başka bir ülkeye verilemezdi'⁶⁵.

Enosis isteklerinin sadece ada ile sınırlı olmadığını düşünen Denktaş'a göre: "Enosis, Türk vatanının bütünlüğüne yöneltilmiş davadır. Yunan orduları İzmir'e bu davayı tahakkuk ettirmek için saldırmıştır"⁶⁶.

Enosis isteklerinin önüne geçebilmenin yolunu geleceklik hakkı prensibinin adil bir şekilde tatbikinde gören Denktaş'a göre: "Enosis'in muadili ancak çift enosis'tir. Kıbrıs Türkünün Kıbrıs topraklarında özgürce yaşamasının yolu adanın Rum ve Türk kesimleri diye ikiye ayrılmasıdır. Bunun dışındaki çözümler zaman kaybıdır"⁶⁷.

Adada taraflar arasındaki mücadelenin önemli zeminlerinden biri olan enosis istekleri Rauf Denktaş'ın siyasî hayatında önemli yer tutmuştur. Diğer yandan enosis isteklerini yalnızca Rumları bir araya getiren düşüncenin adı değil, Türkleri de birlik olmaya iten faktör olarak görmek mümkündür.

b. Türk Milliyetçiliği ve Türkiye'nin Etkisi

Milliyetçilik akımı, Osmanlı İmparatorluğu'na dâhil olan etkin gruplar arasında en geç Türkleri etkilemiştir. Diğer bir ifadeyle Türk milliyetçiliği; tarihsel olarak görece geç gelişen bir düşünce akımıdır. Her şeyden önce din ayrımına dayanan Osmanlı devlet yapısı içerisinde, kendi ayrı kimliğini İslâm ümmeti içinde eriten Müslüman Türkler, üstün ve egemen unsur durumunda olup Osmanlı devleti ile özdeş konumdaydı⁶⁸. Bu durum, Osmanlı aydınlarını devleti bütünüyle korumaya, dolayısıyla kendi ulusal kimliklerine sahip çıkmamaya ittiğini söyleyebiliriz.

Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılma sürecine girmesi üzerine aydınlarca bu çöküşü önlemek üzere aranan çarelerden biri de "Türkçülük" akımıdır. Bu akım önce bilimde (Türkoloji), sonra edebiyatta, ardından da siyasette yerini almıştır. Siyasî

⁶⁵ R. R. Denktaş, Akritas Plânı ve Gençliğe Sesleniş, Yorum Yayınları, Lefkoşe, 1994, s.5.

⁶⁶ R. R. Denktaş, Hatıralar-Toplayış, c. X, s.237.

⁶⁷ R. R. Denktaş, Hatıralar-Toplayış, c. X, s.230.

⁶⁸ Bernard Lewis, Modern Türkiye'nin Doğuşu, TTK Yayınları, Ankara,1998, s.327.

Türkçülüğün, 1904'de Yusuf Akçura'nın Kahire'de basılan "Üç Tarz-ı Siyaset" başlıklı makalesinde tanzimattan beri oluşan Türkçülük düşüncesini bir siyaset programı haline koymasıyla başladığı kabul edilir. 1890-1908 yılları arasında anayasal yönetim ve reform talepleri ile Sultan II. Abdulhamid'i tahttan indirme mücadelesi veren Jön Türk hareketi, 1908 ihtilâli neticesinde milliyetçi denetimindeki İttihat ve Terakki partisinin iktidara gelmesiyle sonuçlanır. Bu süreç içerisinde söz konusu Türkçülük akımı giderek yerini, Ziya Gökalp'in uzak hedef olarak gösterdiği "Turancılık" hareketine bıraktı⁶⁹.

Türkçülük akımının gelişmesine neden olan amiller ise şöyle sıralanabilir:

- a. Milliyetçilik fikrinin Hristiyan tebaa arasında yayılması,
- b. Müstakil ve muhtar devletlerin kurulması,
- c. Müslüman halkla meskun eyaletlerin imparatorluktan ayrılma temayülleri,
- d. Anadolu ve Rumeli'ye imparatorluğun diğer bölgelerinden Türklerin göç etmesi,
- e. Devlet adamlarının zihniyetindeki değişiklik,
- f. Avrupa'nın Türkler üzerindeki baskıları,
- g. Türk gençlerinin Avrupa ile temasları neticesinde gelişmiştir⁷⁰.

Enosis istekleri karşısında Türk milliyetçiliğini bir set olarak gören Rauf Denktaş, Türk milliyetçiliğinin "Yunanlılık ve enosis dalgasına karşı koruma çemberi" olduğunu söyler ve Rum tarafının mücadelesini "Türklüğü yok etmeye çalışmak" olarak değerlendirir⁷¹.

Rauf Denktaş üzerinde Türk milliyetçiliğinin etkisi öğrencilik yıllarında başlamıştır. Özellikle Türkiye'den giden öğretmenlerin bu etkide söz sahibi olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim Denktaş öğrencilik yıllarını anlatırken şunları söyler: "Rumların 1931'deki isyanları nedeniyle ülkede demir yumruklu bir koloni idaresi başlamıştı. Kitaplardan millî yazarlar, millî şairler çıkarılmıştı. "Türküm" demek yasaktı. Türk bayrağı da yasaklanmıştı... İşte bu şartlarda bile öğretmenimiz Turgut Sarıca bize millî şürleri dikte ettirir, bunları ezberletirdi... Türkiye deyince

⁶⁹ M. O. Samani, Kıbrıs Türk Milliyetçiliği, s.20.

⁷⁰ Enver Ziya Karal, Osmanlı Tarihi, c.VII, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara,1956, s. 288-290.

⁷¹ R. R. Denktaş, Akritas Plânı ve Gençliğe Sesleniş, s.6.

heyecanlanırdık, bayrak hasreti ile yanardık; ben devamlı suretle kitap okurdum, Türklük, İstiklal savaşı, Namık Kemal, millî piyesler, Ziya Gökalp, Alâettin Gövsa okuduğum kitaplar arasındaydı. Türklüğümüzle övünürdük"⁷².

Rauf Denktaş'ın Kıbrıs'taki mücadelesinin fikrî zemini olan Türk milliyetçiliği, Denktaş'a göre Kıbrıs'taki davanın başarıyla yürütülmesinde anahtar role sahiptir. Nitekim adanın Yunanistan'a ilhak edilemeyeşinin nedenlerini açıklarken şöyle der: "Temsil ettiğimiz ve yüce ulusun haksızlıklar karşısında direnmeyi onur addettiğini hesaba katmadılar. Millî namus ve şeref için, hürriyet için "Ya İstiklâl ya ölüm" diyen bir milletin çocukları olduğumuzu düşünemediler. Biz Kıbrıs'ta Türk olmanın diyetini ödüyörüz. Anadolu'nun kahraman insanına güvendik ve hakkı koruma azmiyle yolumuza devam ettik. Enosis taleplerine boyun eğmedik"⁷³.

Aslında adadaki Türk liderliğinin biraz da faydacı bir yaklaşımla, karşı karşıya kaldığı ve Denktaş'ın da mücadelesini verdiği en önemli mesele, Türkiye'ye davayı sahiplendirme mücadelesidir.

c. Türkiye'ye Davayı Sahiplendirme Mücadelesi

Kıbrıs'ın 1878'de İngiltere'ye kiralanmasından sonra, Kıbrıslı Müslüman – Türk cemaati bir süre daha Osmanlı kurumlarıyla bağlantısını sürdürmüş olmasına rağmen, zaman içinde bağlı bulunduğu siyasî, idarî, dinî ve sosyal kurumlardan giderek kopma süreciyle karşı karşıya kalmıştır. Kıbrıs'taki Müslüman – Türk cemaatinin statü ve etkinlikleri, İngiliz idaresi altında özellikle ilk altmış yılda süreklilik gösterir biçimde azalmış; Kıbrıslı Ortodoks – Rumlar karşısında ikinci sınıf bir azınlık konumuna gerilemiştir⁷⁴.

Lozan antlaşmasıyla Misakı Millî dışında kalan coğrafyalarla ilgisini kesen Türkiye⁷⁵; 1950'li yıllara kadar Kıbrıs'taki Türk cemaati için herhangi bir resmî politika

⁷² R. R. Denktaş, Hatıralar – Toplayış, c. X, s. 42.

⁷³ R. R. Denktaş, Hatıralar – Toplayış, c. X, s. 439.

⁷⁴ M. O. Samani, Kıbrıs Türk Milliyetçiliği, s.69.

⁷⁵ İstiklâl Savaşı kazanıldıktan sonra, 24 Temmuz 1923'de imzalanan Lozan Antlaşması ile İtilaf Devletleri tarafından resmen tanınan Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs'ın İngiliz mülkü olduğunu da kabul etti. Bu antlaşmanın 16, 30 ve 21. maddeleri Kıbrıs ile ilgilidir: Osmanlı İdaresinde Kıbrıs, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel

geliştirmemiştir. Adada kalan Türk cemaati Lozan antlaşmasından sonra uzun yıllar süren bir uğraşının içerisine girmiş, Türkiye'nin desteğini ve ilgisini kazanmanın yollarını aramıştır.

Türkiye'nin ilgisini çekme çabaları, daha doğrusu Kıbrıs'taki "ulusal davayı" Türkiye'ye mal etme uğraşları, 1940'ların başlarına kadar şahıslarla sınırlı kaldı. Bu tarihlerde adanın Yunanistan'la birleşmesini isteyen enonis yanlıları İngilizlere karşı bağımsızlık hareketine başlamayınca kaygıya kapılan adadaki Türk cemaati liderleri kısa süre içinde örgütlenme yoluna gitti.

Türkiye'nin ilgisini çekme yönündeki çabalardan ilki 18 Nisan 1943 tarihinde Avukat Fadıl Korkut başkanlığında kurulan "Kıbrıs Türk Azınlığı Kurumu (KATAK)"dur. KATAK, Kıbrıs'ta ayrı bir toplumun varlığının ve bu toplumun Rumların ulusal emellerine karşı çıktığını dile getirmekteydi. Ayrıca KATAK, Türk toplumunun tüzüğü ve programı olan ilk siyasî örgütü olmasının yanında, ada düzeyinde kurulan en kapsamlı, en büyük ve politik hedefleri olan ilk kitlesel örgütüydü. Bu örgütün diğer önemli bir özelliği "Türk" sınıfını cemaat siyasetine ilke olarak sokmuş olmasıdır⁷⁶.

Türkiye Cumhuriyeti'nde olup bitenleri adaya taşıma istikametinde çalışma gösteren diğer bir örgütlenme, KATAK'tan istifa eden ve 23 Nisan 1944'de Dr. Fazıl Küçük ile arkadaşları tarafından kurulan "Kıbrıs Millî Türk Halk Partisi"dir. Kuruluş amacı; kanunî ve meşru yollardan yürüyerek cemaatin salah ve refahını artırmak olan partinin hedefleri şunlardır:

- a. Enosise ve muhtariyete karşı çıkmak,
- b. Rum cemaatinin resmî dini olarak "Yunan Ortodoks" denildiği gibi, Türk cemaati için de sadece Müslüman yerine "Türk Müslüman" denilmesi,
- c. Türkiye'de olduğu gibi aile hukuku ve münasebetlerini tanzim edecek medenî bir aile hukukunun kabul edilmesi,

Müdürlüğü Yayını, Ankara, 2000 s.27-32; Halil Fikret Alasya, Kıbrıs Tarihi, II. Baskı, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1997, s.116.

⁷⁶ S. İsmail, 150 Soruda Kıbrıs Sorunu, s.32.

d. Türkiye’de öğrenim gören avukatlara da Kıbrıs’ta çalışma izni verilmesi⁷⁷. 23 Ekim 1949’da adını “Kıbrıs Türk’tür Partisi” olarak değiştiren örgüt, gerek Dr. Küçük’ün liderliğinin adada kabul görmesi, gerekse Türkiye’nin ada ile ilgilenmesi yönünde önemli bir adım olmuştur.

Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu’nun nüvesini de oluşturan bu örgütlerin davayı Türkiye’ye sahiplendirme mücadelesi, Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu’nun kurulmasıyla doruk noktasına çıkmıştır. 1957 yılında Denktaş’ın da başına geçtiği bu kurum, Türkiye’ye yaklaşma çabalarını önemli ölçüde gerçekleştirmiştir.

Denktaş, Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu’nun kuruluş amacını şöyle anlatmaktadır: “Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu kısa bir süre içinde kuruldu. “millî dava” hakkındaki görüşleri, bakış açılarına göre değişmekteydi. İçimizde Türkiye’ye yük olmaktansa İngiltere ile iyi geçinelim, ondan aldığımızla yetinelim diyenler vardı. İkinci Dünya Savaşından sonra ortaya çıkan yeni konjonktürde Rum-Yunan ikilisinin geleceklilik hakkı-enosis tezinin yeri ve değeri hakkında fikir sahibi olan, bunu önleyici tedbirler taktığı düşününen pek fazla kişi yoktu. Dr. Küçük ve arkadaşlarının konuya yaklaşımında isabet vardı. Rumlar adayı Yunanistan’a bağlamak için Yunanistan’la işbirliği halindeydiler. Durumu karşılayabilecek yegane güç Türkiye olacaktı. Türkiye’nin ada üstündeki hakları Yunanistan’ınkinden çok daha fazlaydı. Dr. Küçük siyasî mücadelesini kendisine öz bir çizgide sürdürmekteydi. Takip ettiği yol “kurtuluş” yoluydu. Bunda İngiliz’e kafa tutmak, ana vatana hudutsuz bağlılık, milliyetçilik ve enosis’e karşı olmak vardı... Bu dönemde dışa karşı Kıbrıs Türkleri “bin bir parça” halinde dağınık örgütsüz bir toplum olarak gösterilmekte idi. Durumun vahameti Türkiye’de görülmuş olmalıydı ki, Türkiye’de yaşayan Kıbrıs Kültür Derneği kanalıyla duruma el atıldı ve Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu kuruldu”⁷⁸.

Türkiye’nin Kıbrıs meselesine uluslar arası düzeyde taraf olması, İngiltere’nin 1955 yılında “Doğu Akdeniz Savunması ve Kıbrıs Meselesi”ni görüşmek maksadıyla, 30 Haziran 1955’te Türk ve Yunan hükûmetlerini Londra’da toplantıya çağırmasıyla başlamıştır. Rumlar, konferanstan olumlu sonuç alabilmek için 28 Ağustos 1955 günü

⁷⁷ S. İsmail, 150 Soruda Kıbrıs Sorunu, s.34.

⁷⁸ R. R. Denktaş, Hatıralar-Toplayış, c.X, s.85-86.

adadaki Türkleri katliama tâbi tutacaklarını ilân etmişlerdi. Bu gelişme Türkiye'nin Kıbrıs'ta olup bitene taraf olacağına dair ilk işareti vermesiyle sonuçlandı. Başbakan Adnan Menderes basın toplantısında Türk halkının müdafaasız kalmayacağını ilân etmiş ve Türkiye'nin savunması bakımından, tek açık kapının Kıbrıs olduğunu bundan dolayı Kıbrıs'ın statükosunun değişmesine katiyen tahammül edilmeyeceğini belirtmiştir⁷⁹.

Türkiye'nin Kıbrıs'taki "millî" davayı üstlenmesi, büyük oranda Kıbrıs'lı Türk aydınların gayretiyle, ardından da sivil inisiyatifler (basın, dernekler....benzeri gibi) ve de uluslar arası konjonktür sayesinde olmuştur diyebiliriz.

Kıbrıs'taki millî davanın Türkiye'ye benimsetilmesi ve davanın kazanılmasında Türkiye'nin rolü Rauf Denktaş için her zaman hayatî bir önem taşımıştır. Nitekim adada Türk toplumunun bağımsız kalabilmesi için en önemli güvencenin Türkiye olduğunu vurgulayan Denktaş şöyle demektedir: "Türkiye'nin vermiş olduğu desteğe müteşekkirimiz.... Türkiye var oldukça bizim yüzümüz gülecektir. Türkiye var oldukça Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti var olacaktır"⁸⁰.

Denktaş için, Kıbrıs meselesinin çözüme ulaşması yönünde vazgeçilmez en önemli şart, Türkiye'nin güvencesidir. Nitekim bunu şöyle vurgular: "Biz güvence istiyoruz. Güvenceli bir hayatımız, sağlam temellere dayalı bir devletimiz, göndere çekilmiş bir bayrağımız ve bizi her türlü felâketten kurtarmış olan ana vatanımız, Türkiye'miz, Anadolu'muz olsun. Bu cümle içerisinde her türlü anlaşmaya varız"⁸¹.

Kıbrıs'taki Türk toplumu ve liderleri için; Türkiye'nin sahiplenmediği bir millî dava, başarı şansından yoksun görülmüştür. Bu amaçla Türkiye'nin desteğinin sağlanması hususu adada bağımsız kalmanın olmazsa olmaz ilkesi haline gelmiştir.

Rauf Denktaş'a göre; Kıbrıs Türk halkı yaşam ve özgürlük mücadelesini, KKTC'yi kurmakla kazandı. O gün bu gündür karşı tarafın verdiği mücadele, KKTC'yi ortadan kaldırmak mücadelesidir. Rum tarafının verdiği mücadele, Kıbrıs'ın tek ve tartışılmaz sahibi olduğunu kanıtlama mücadelesidir. AB'ye giriş maksadı da bu hedef

⁷⁹ Fikret Alasya, Kıbrıs ve Rum- Yunan Emelleri, 1.Baskı, KKTC Millî Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, Lefkoşe, 1992, s.31.

⁸⁰ R. R. Denktaş, Hatıralar – Toplayış, c.X, s.453.

⁸¹ R. R. Denktaş, Akritas Plânı ve Gençliğe Sesleniş, s.16.

doğrultusundadır. Böylelikle Rumlar, Akritas Plânı'nda öngördükleri hedefe ulaştıklarını varsaymaktadırlar. Gerçek olan; Türk-Yunan dengelerini korumak maksadıyla, Türkiye ve Yunanistan'ın üye olmadığı bir kuruluşa Kıbrıs'ın da üye olmayacağıdır. Güney Kıbrıs Rum Yönetimini AB'ye alan Avrupalılar, 1960 Antlaşmalarını ve 1960 Anayasasını Rumlarla birlikte ihlâl etmektedirler⁸².

AB şu gerçeğin farkına varabilmiş değildir. Rumların millî, değişmez bir siyaseti vardır. Bu siyasetten yüz yıldır vazgeçmemişlerdir. Aynı yolda yürümektedirler. 24 Nisan 2004 tarihinde, "Annan Plânı"⁸³nı kabul edip etmediklerine dair yapılan referanduma⁸⁴ "hayır" demeleri bile bu millî yoldan ayrılmadıklarını göstermektedir. Ancak değişen dünya konjonktürü içerisinde, onlar da amaca ulaşmak için izledikleri yolu, taktiklerini değiştirmişlerdir. Enosis'i silâhla gerçekleştiremeyeceklerini anlayınca, siyasî yolu kullanmak suretiyle AB'ye girerek, AB içinde, birbirlerine destek veren iki Yunan cumhuriyetine sahip olmuş oldular.

8. SONUÇ

Kıbrıs adası, şüphesiz Akdeniz'in en uzun krizine sahne oldu. Adada Osmanlı egemenliğinin son bulması bir anlamda süregelen bu krizin milâdi idi. Nitekim 1571 yılından beri Kıbrıs adasını vatan olarak benimseyen Kıbrıs Türklerinin, "var olma" mücadelesi Osmanlı Devleti'nin adadan ayrılmasından hemen sonra, İngiliz idaresinin ilk yıllarından başlamak üzere kesintisiz olarak süregelmiştir. Bu mücadele zaman içerisinde çeşitli şekillere girse de, hiç değişmeyen karakteri "azınlık" olunmayacağı fikri ile "adanın Yunanistan'a ilhakının önlenmesi" düşüncesidir.

Adadaki Türk toplumunun mücadelesini içerdiği karakter, aynı zamanda bağımsız devlet kurma idealleri ile sürekli pekişti. Zorluklarla sürdürülen büyük bir

⁸² S. Koç, Dünden-Bugüne Kıbrıs Sorunu ve Stratejik Yaklaşımlar, s.371-391.

⁸³ Annan Plânı için bkz.: R. Denktaş, Kıbrıs Girit Olmasın, s.116; Prof. Dr. Clement Dod, Annan Plânı ve Kıbrıs Sorunu, Çeviren: Ceren Su, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fak. Dergisi, İstanbul, 2004,c.I, s.1.

⁸⁴ Annan Plânı'nın kabulüne ilişkin Kıbrıs'ın her iki kesiminde yapılan referandum sonuçları şu şekilde gerçekleşmiştir: GKRY'indeki %24,2 "evet", %75,8 "hayır" oyuna karşılık, KKTC'inde %64,91 "evet", %35,09 "hayır" oyu kullanılmıştır: S. Koç, Dünden-Bugüne Kıbrıs Sorunu ve Stratejik Yaklaşımlar, s.515.

siyasî mücadelenin sonunda bir yandan enosis isteklerine set çekilirken, diğer yandan bağımsız devlet olan KKTC ilân edilmiş oldu.

Rauf Denktaş'ın 1940'lı yıllardan beri etkin bir özne olarak yerini aldığı Kıbrıs'taki bağımsızlık mücadelesi, bir toplumsal hareket olmakla beraber, liderlerin ağırlığını daima bünyesinde taşır niteliktedir. Bu alanda Denktaş öncesi bir çok isim saymak mümkündür. Özellikle İngiliz idaresi karşısı olan Necati Özkan, Kıbrıs'taki Türk toplumu üzerinde önemli izler bırakmıştır diyebiliriz. Zira "Geç önümüze doğru yolu göster Necati, bağrımız yanıktır su ver Necati" deyişi bugün bile adadaki Türk toplumu tarafından söylenmektedir. Yine Türk toplumu üzerinde liderliğin etkisinden bahsederken Dr. Fazıl Küçük'ün çabalarının ayrı bir araştırmaya konu olabileceğini rahatlıkla söylemek mümkündür.

Denktaş'ın bağımsız devlet isteğine karşılık, Türkiye'nin 1950'li yılların ortalarına kadar, Kıbrıs meselesine dâhil olmamakla birlikte, adadaki İngiliz idaresinin devamını arzuladığını gözden kaçırmamalıyız. Esasında Kıbrıs konusunda Türkiye'nin politikaları süreklilik arz etmemiştir. Nitekim Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmadan önce ilk olarak Türkiye; adadaki statükonun devamını istemiş ve Kıbrıs meselesi diye bir meselesinin olmadığını açıkça dile getirmiştir. Ardından İngiltere'nin adayı terk etmesi kesinleşince, adanın kendisine verilmesini talep ederek, "Kıbrıs Türk'tür Türk Kalacaktır" sloganını öne çıkarmış, daha sonra bu olasılığın zorluğunu fark ederek, "Taksim" tezine sarılmıştır. Son olarak Türkiye'nin politikalarını değiştirmesi, Kıbrıs Cumhuriyeti ile bir kez daha kendisini göstererek "Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti" formülüne sarılacaktır. Esasında 1960'a kadar Türkiye'nin Kıbrıs konusunda ortaya attığı tezler, diğer anlamda Yunanistan'ın Kıbrıs konusundaki yaklaşımlarına reaksiyon olacak biçimdedir. Bugün itibarıyla adada bağımsız Kıbrıs Devleti'nin kurulmasıyla garantörlük hakkı elde eden Türkiye'nin bu haktan vazgeçmeye niyetinin olmadığını rahatça söyleyebiliriz.

Baştan beri, Türkiye'siz Kıbrıs meselesinin halledilemeyeceği inancına sadık kalan Denktaş için; Kıbrıs'la ilgili müzakerelerde, Türkiye'nin garantörlük şartı olmazsa olmaz anlayışının gereği olarak öncelikle kendisini gösterir. Esasında bu şart, adadaki milliyetçi söylemin yansımasıdır. Denktaş için ada, bir Türk toprağıdır ve bu topraklar

üzerinde Türk toplumu azınlık duruma düşürülemeyeceği gibi başka bir ulusun egemenliği altına da giremez.

Mesaisinin önemli bir kısmını bu uğurda enosisle mücadeleyle geçiren Denktaş'ın çabaları aynı zamanda adadaki Türk milliyetçiliğinin kurumsallaşmasıyla sonuçlanmıştır. Fakat adadaki Türk milliyetçiliğinin kendisini Misaki Milliyle özdeşleştiren ve Türk milliyetçiliğinin Pan-Türkist karakterlerini dışlayan bir hâli vardır. Adadaki Türkiye'ye benzeme çabaları bu manada örnek teşkil eder niteliktedir.

Denktaş'ın Federasyon başkanlığı, bir yönüyle, enosisle karşı toplumun mücadeleye hazır hâle gelmesini hedefleyen çalışmaları içerse de, diğer yönüyle Türk milliyetçiliğin popülerleşmesini sağlayan icraatları da içerisine alır. Nitekim bu evrede "Türk'ten Türk'e kampanyası", "Vatandaş Türkçe Konuş Kampanyası" her ne kadar zorunlu ihtiyaç olarak ortaya çıktıysa da, adadaki milliyetçiliği toplumsal katmanlara yayan çalışmalardır. Yine bu dönemde kurulan TMT, adadaki Türk kimliğinin EOKA saldırıları karşısında varlığını devam ettirme çabaları olarak karşımıza çıkar. Denktaş'ın Türk Cemaat Meclis başkanlığı da benzer karakteri taşımaktadır. Türk Cemaat Meclisi, Federasyonunun devamı şeklindeki çalışmaları yürütmüştür.

1960'ta kurulan eşit ortaklık anlayışının 1963'te sona ermesi, bununla birlikte Denktaş'ın adaya girmesinin önlenmesi, diğer bir deyişle adadaki Türk toplumunun ortak cumhuriyetten kovulmasının doğal sonucu olarak bağımsız devlet kurma çabaları, her ne kadar "Geçici Türk Yönetimi"nin kurulmasıyla başladıysa da Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilanı bu sürecin tamamlanması anlamına gelmektedir. Bu süreç çok yönlü olarak Denktaş tarafından kontrol altında tutulmuştur.

Denktaş'ın bağımsız devlet oluşturma istikametindeki süreçte ve de Kıbrıs'ta barışın egemen olmasını amaçlayan çabalarında; arka plânda vermeğe çalıştığımız unsurlar; "siyasal eşitlik, egemenliğin ortaklığı, Türkiye'nin garantörlüğü ve Kıbrıs Türklerinin azınlık olmadığı" biçiminde sıralanabilir. Bugün itibarıyla Kıbrıs'taki Türk toplumunun bütünüyle benimsediği bu faktörlerin, adada barışın sağlanabilmesini içeren anahtar kavramları da oluşturduğunu söyleyebiliriz.

Sonuç olarak; KKTC bugün Kuzey Kıbrıs'ta bağımsız ve egemen bir devlettir. Bu devlet, Kıbrıs Türk halkının gelecekle ilgili hakkı kullanması ile

oluşturulmuştur. Devletler arası hukukun “devlet” ve “tanıma” ile ilgili tüm normları ortaya konulmuştur. KKTC’yi diğer devletlerin tanıyıp tanımamalarına bakılmaksızın, devletler arası hukukta ve uluslar arası ilişkilerde bir devlet olarak KKTC vardır ve bir devlet olarak da işlem görmek hakkına sahiptir.

“Kıbrıs Türkü” bağımsızlığı uğruna, devlet olabilmek uğruna, daha da önemlisi “cedat yadigârı Kıbrıs topraklarında Türk oğlu Türk kalabilmek uğruna” halkın arasına dönmüş olan, davanın lideri Rauf R. Denktaş’ın önderliğinde mücadelesine devam edecek ve torunlarına; egemenliğinden vazgeçmiş, bağımsızlığına sırt çevirmiş bir millet olarak, tarih sayfalarında anılmanın utancını bırakmayacaktır.

Ülkesini seven, Türk olmaktan ve Kıbrıs Türkü olarak yaşamaktan gurur duyan herkes; bu ulusal dava etrafında birleşerek tek bir yürek halinde ve KKTC’nin bölünmez bütünlüğüne sahip çıkarak, millî hedefine kilitlenmeli ve yıllardır vermiş olduğu o muhteşem mukavemet direncini sergileyerek cedat yadigârı Kıbrıs’ta “Türklük Ateşini” söndürmemelidir.

BİBLİYOGRAFYA

- Akgün, Yakup; **Rauf R. Denктаş'ın Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Kuruluşundaki Rolü**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2001.
- Akkurt, Aydın; **Türk Mukavemet Teşkilâtı**, Seçil Ofset, İstanbul, 1999.
- Alasya, Halil Fikret; "Yunanistan ve Kıbrıs Meselesi", **Kıbrıs ve Türkler**, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1964.
- Alasya, Fikret; **Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Tarihi**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1987.
- Alasya, Fikret; **Kıbrıs ve Rum-Yunan Emelleri**, I. Baskı, KKTC Millî Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, Lefkoşe, 1992.
- Alasya, Halil Fikret; **Tarihte Kıbrıs**, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Merkezi, Ankara, 1988.
- Alasya, Halil Fikret; **Kıbrıs Tarihi**, II. Baskı, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1997.
- An, Ahmet; **Kıbrıs Nereye Gidiyor?**, Everest Yayınları, İstanbul, 2002.
- Birlik Gazetesi**; Kıbrıs, 22 Mayıs 1983.
- Cumhuriyet Gazetesi**; İstanbul, 20 Ekim 1983.
- Çetin, Metin; **Kıbrıs Cumhuriyeti ve Bir Liderin Doğuşu**, Lefkoşe, 1995.
- Denктаş, R. Rauf; **Rauf Denктаş'ın Hatıraları**, c.I, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1996.
- Denктаş, R. Rauf; **Rauf Denктаş'ın Hatıraları**, c.III, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1996.
- Denктаş, R. Rauf; **Rauf Denктаş'ın Hatıraları**, c.IV, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1997.
- Denктаş, R. Rauf; **Rauf Denктаş'ın Hatıraları**, c.IX, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1999.
- Denктаş, R. Rauf; **Rauf Denктаş'ın Hatıraları**, c.IX, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1999.
- Denктаş, R. Rauf; **Hatıralar- Toplayış**, c.X, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 2000.

- Denktaş, R. Rauf; **Kıbrıs Girit Olmasın**, 3. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2004.
- Denktaş R. Rauf; **Akritis Plânı ve Gençliğe Sesleniş**, Yorum Yayınları, Lefkoşe, 1994.
- Dod, Clement; **Annan Plânı ve Kıbrıs Sorunu**, Çeviren: Ceren Su, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fak. Dergisi**, c.I, İstanbul, 2004.
- Emircan, S. Mehmet; **Kıbrıs Türk Toprağıdır Bütün Türklerin Vatanıdır**, c. I, Araştırma Dizisi, Türkar, Ankara, 2000.
- Eroğlu, Hamza; **Kıbrıs Türk Federe Devleti**, Tısa Matbaacılık, Ankara, 1976.
- Fırat, Melek; **1960-71 Arası Türk Dış Politikası**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1997.
- Frey, Ulu; "Türkei und Zypern", **Vorder-und Südasien in Natur, Kültür und Wirtschaft**. Hdb.d. Geogr. Wiss, Postdam, 1937.
- Gazioğlu, Ahmet; **İngiliz Yönetiminde Kıbrıs-II (Enosis Çemberinde Türkler)**, Kıbrıs Araştırmaları ve Yayın Merkezi, İstanbul, 1996.
- Gazioğlu, Ahmet; **İngiliz Yönetiminde Kıbrıs-III (Enosis'e Karşı Taksim ve Eşit Egemenlik)**, Kıbrıs Araştırmaları ve Yayın Merkezi, İstanbul, 1998.
- Gürün, Kamuran; **Dış İlişkiler ve Türk Politikası**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 1983.
- Halkın Sesi Gazetesi**; Kıbrıs, 11 Haziran 1949.
- Halkın Sesi Gazetesi**; Kıbrıs, 28 Ekim 1957.
- Halkın Sesi Gazetesi**; Kıbrıs, 29 Ekim 1957.
- Halkın Sesi Gazetesi**; Kıbrıs, 31 Mayıs 1986.
- İsmail, Sabahattin; **150 Soruda Kıbrıs Sorunu**, Kastaş Yayınevi, İstanbul, 1998.
- Karal, Enver Ziya; **Osmanlı Tarihi**, c.VII, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1956.
- Kasımoğlu, Erten; **Eski Günler, Eski Defterler**, I. Kitap, Lefkoşe, 1987.
- Kıbrıs Gazetesi**; 15 Kasım 1993.
- Kıbrıs Gazetesi**; 9 Şubat 1994.
- Kınal, Füzuran; **İlk Çağlarda Kıbrıs**, Kıbrıs Tarihi Üzerine Çalışmalar: II, Ankara, 1964.

- Koç, Süleyman; **Dünden-Bugüne Kıbrıs Sorunu ve Stratejik Yaklaşımlar**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2005.
- Lewis, Bernard; **Modern Türkiye'nin Doğuşu**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1998.
- Manizade, Derviş; **Kıbrıs Dün Bugün Yarın**, Kıbrıs Türk Kültür Derneği İstanbul Bölgesi Yayınları, Yaylacık Matbaası, İstanbul, 1975.
- Olgun, Aydın; **Kıbrıs Gerçeği (1931-1990)**, Ankara, 1991.
- Osmanlı İdaresinde Kıbrıs**, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara, 2000.
- Samani, Meltem Onurkan; **Kıbrıs Türk Milliyetçiliği**, Bayrak Matbaacılık, İstanbul, 1999.
- Sebepler ve Sonuçlarıyla 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı**, Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri Komutanlığı, Girne, 1996.
- Yavuzalp, Ercüment; **Kıbrıs Yangınında Büyükelçilik**, Bilge Yayınevi, İstanbul, 1993.
- Zeki, Vehbi; **Kıbrıs Tarihi**, VII. Baskı, Halkın Sesi Ltd., Lefkoşe, 1975.

ÖZET

Rauf Denktaş, Kıbrıs'ın var olma, eşit hakların savunulması ve sonuçta bağımsızlık mücadelesi sürecinde 1940 yıllarından itibaren etkin bir şekilde yerini almıştır. Londra'daki hukuk tahsiline müteakip Kıbrıs'ta, Anayasa Komisyonu, Türk İşleri Komisyonu, Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu Başkanlığı, TMT (Türk Mukavemet Teşkilâtı)'nin kurulması, Türk Cemaat Meclisi Başkanlığı, Cumhurbaşkanlığı Muavinliği ve Devlet Başkanlığı, KKTC (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti) Cumhurbaşkanlığı gibi görevleri ve faaliyetleri onun mücadelesinin evreleridir. Onun mücadelesinde ana unsur olarak görülen esaslar; Kıbrıs'taki Yunan milliyetçiliği ve Türkiye'nin etkisi, Türkiye'ye davayı sahiplendirme mücadelesi olarak sıralanabilir. Rauf Denktaş, Kıbrıs mücadelesinde, değer verdiği siyasal eşitlik, egemenliğin ortaklığı, Türkiye'nin garantörlüğü ve Kıbrıs Türklerinin azınlık olmadığı temalarını hiçbir zaman dilinden düşürmemiştir.

Şimdi ise Rauf Denktaş, davaya, bayrağa, bağımsızlığa, egemenliğe sahip çıkarak kurulan son Türk devletini, KKTC'yi onuruyla, gururuyla ve eksiksiz olarak kendinden sonra gelene teslim etmiştir. Ama o görevi bırakmamıştır. O, Kıbrıs davasındaki mücadelesini Türk halkı ile müştereken yürütmek için halkın arasına katılmıştır. Bundan sonra mücadelesine kaldığı yerden, halkın arasında ve halkından alacağı güçle devam edecektir. Denktaş'ın Kıbrıs'taki mücadelesi hiç bitmeyecektir.

Anahtar kelimeler : Kıbrıs, Rauf Denktaş, Dr. Fazıl Küçük, Türk Mukavemet Teşkilâtı (TMT), Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC).

ABSTRACT:

THE ENDURING STRUGGLE OF RAUF DENKTAŞ in CYPRUS

Rauf Denktaş has undertaken the defense of the right of equality, the existence of Cyprus ever since 1940, and finally taken his stance in the struggle for independence. After his completion of his education in law, in London, the phases of his enduring struggle in Cyprus consist Constitution Commission, Turkish Affairs Commission, Chairmanship of the Cypriot Turkish Foundations Federation, Foundation of TMT (Turkish Endurance Organization), Chairmanship of the Turkish People's Assembly, Assistantship at the Office of Presidency and Head of State, are all the phases of the struggle prior to his term as the President. The main elements of his struggle can be listed as: Greek Nationalism in Cyprus (enosis) and its impacts on Türkiye, and struggling to get Türkiye as the protector of the process. Rauf Denktaş has never evaded from using the terms he has given priority above all, like: political equality, sharing of sovereignty, Türkiye's guarantorship, and the theme that the Turkish Cypriots is not an ethnic population.

Rauf Denktaş, proudly and honorably, has recently handed TRNC (Turkish Republic of Northern Cyprus) over to his successor with a thorough understanding of the issue, flag, independence, and sovereignty of the last Turkish State to be established. He has amalgamated himself with the Turkish people in order to resume his struggle on the Cyprus issue in unison. He will recommence his struggle from the point where he had left, together with his people and with the power he has been given by his people. Denktaş's struggle of Cyprus will never end.

Key Words: Cyprus, Rauf Denktaş, Dr. Fazıl Kucuk, Turkish Endurance Organization, Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC).